

In College Regg. No. R.C.C./2007/2008/10/19/41/01/007
In College Code No. 22-02-06

"Dissemination of Education for Knowledge, Science & Culture"

-Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur's

RAJE RAMRAO MAHAVIDYALAYA, JATH

Dist. Sangli (Maharashtra) 416 404

UGC Recognition under 2F & 12 (B) UGC Act 1956
(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)

NAAC Reaccredited : "A" Grade (Fourth Cycle)

Office : (02344) 246251, Fax : (02344) 246015, Resi : (02344) 247251 | Email : rajearamrao@gmail.com | Website : www.rrcollege.org

Study Tours, Field Visits, and Industrial Visits

“Dissemination of Education through Knowledge, Science and Culture.”

—Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe.

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

Sangli- 416 404,

(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)

Department of Zoology

STUDY TOUR REPORT

B. Sc. III 2023- 2024

VISIT TO:

MALVAN SINDHUDURGA

**(JATH- KOLHAPUR - VIJAYDURG FORT - KUNKESHWAR –
MALVAN SINDHUDURGA FORT AND RADHANAGARI –
KOLHAPUR- JATH)**

15th to 19th April, 2024

ZOOLOGICAL EXCURSION REPORT

KOLHAPUR, VIJAYDURG FORT, KUNKESHWAR, MALVAN
SINDHUDURGA FORT AND RADHANAGARI

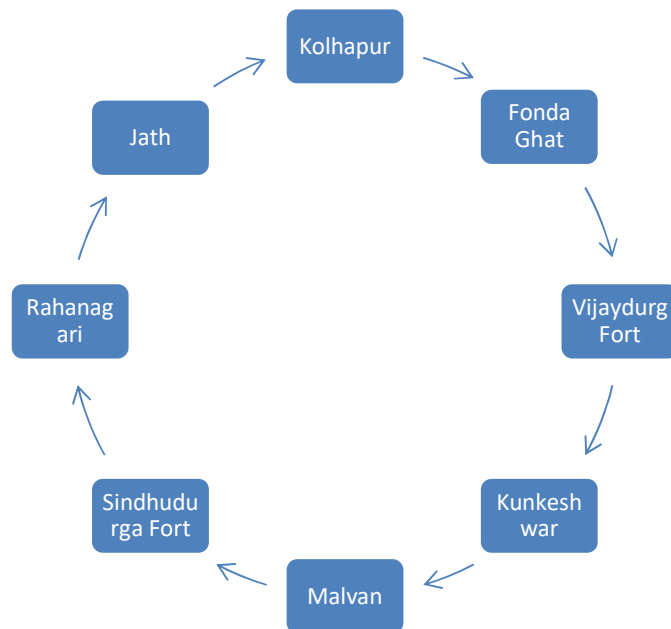
[15th- 19th April, 2024]

Excursion is an important part of study of Life Sciences. It gives an opportunity to observe and study the biodiversity with respect to their natural habit and habitats.

We have visited sights viz., Kolhapur, Vijaydurg Fort, Kunkeshwar, Sindhudurg Fort and Malvan on **15th- 19th April, 2024** to study flora and fauna as a part of B.Sc.III: Zoology Practical Syllabus sanctioned by Shivaji University, Kolhapur.

Location: Coastal Area of Maharashtra

Route of Journey:

Aim: -

To study and observe the marine environment and animals of marine habitat.

Objectives of Excursion: -

1. To increase interest in zoology
2. To develop habit of keen observation.
3. To increase the love, affection and interest about the nature.
4. To observe and study the animals in natural habitat and study the marine fishes.
5. To get rid of monotonous routine and enjoy a little bit of freedom in nature, Get a fresh and educational tour.

Report: -

An excursion tour was arranged by the “Department of Zoology”, R. R. College, Jath to Sindhudurg, Malvan 15th April 2024 at 5.00 a.m.

We reached in Kolhapur at 7.30a.m. Then we started our journey from Kolhapur to Vijaydurg and then from Vijaydurg to Malvan.

Excursion:-

On 15th April 2024, early in the morning, we visited Kolhapur “Mahalaxmi temple” and then we visited “Rankala Lake”. Here we observed their full of Echoria covering on Rankala Lake. Then also we see their **Coot Bird, Bee Eaters, Kites, Herons, Ducks**. We observed all in their natural habitat.

Then we started our next journey towards Vijaydurg Fort. Before reaching Vijaydurg we see Fonda Ghat in the route. There wonderful nature and tremendous biodiversity we observed there. We enjoyed the journey of Fonda Ghat.

At afternoon we went to the Vijaydurg Fort and then at 1.15 p.m. to the Fort. The building of fort is tremendous, amazing and historical. By seeing the Fort history of “The Great King Shivaji” focused in our memory. We see their Sea-Eagle, Eel fish, etc.

Then we started our next journey towards Kunkeshwar and we reach at Kunkeshwar 03.45 p.m. We visit firstly there Kunkeshwar’s

“Mahadev Temple”, which is so nice and creative. After that we visit the Arabian Ocean near the the temple.

Types of Sea-Shore: -

1. Sandy Sea-shore
2. Rocky Sea-shore

After enjoying Tarkarli we return to Jath via Radhanagri Dam and Dajipur Forest. We see in the Radhanagri dam “water management and Electricity production”.

We return Jath on Saturday 19th April 2024 at 10 p.m. with happy mind.

Kunkeshwar Temple.

Kunkeshwar Beach

Malvan Beach.

Malvan Fish Market

Shindhudurg Fort(Malvam)

Tarkarli Beach(Malvan)

Lobster

Sting Ray

Sole Fish

Sepia

ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार

शिक्षणमहर्षी प. पू. डा. बापूजी साळुंखे

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur's

RAJE RAMRAO MAHAVIDYALAYA, JATH 416 404

CERTIFICATE

DEPARTMENT OF ZOOLOGY

This is to certify that Mr./Miss Supriya. Shivanand. Motagi
Exam No. 40093 has participated in the study tour arranged by the Department of Zoology
to KARNATAK Aon 15/04/2024 to 19/04/2024. Tour Report Submitted has been
approved as partial fulfillment, requirement for the B. Sc. III Zoology Practical Course of
Shivaji University, Kolhapur during the academic year 2023-2024.

Dr. M. B. Sajjan
Teacher in -charge

Examined
Teacher
9/3/2024

examiner

HEAD,
Department of Zoology,
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath
MR. M. H. Karkhavar
Head
Dept. of zoology

“Dissemination of Education through Knowledge, Science and Culture.”

Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe.

Shri Swami Vivekananda Shikshan Sanstha's
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath,
Sangli-416 404, Maharashtra
(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)

P. G. DEPARTMENT
Of
CHEMISTRY
STUDY TOUR REPORT
[B.Sc. Chemistry 2023-24]

VISIT TO:

KARNATAKA STATE

**(Jath – Gokarna – Murdeshwar - Udapi -
Dharmasthal –Chikmanglur – Hampi)**
[15th February– 20th February, 2024]

“Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture”

-Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe
 Shri Swami Vivekananda Shikshan Sanstha Kolhapur's
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath,
Sangli-416 404, Maharashtra

INTERNAL QUALITY ASSURANCE CELL

REPORT OF STUDY TOUR

[B.Sc. Chemistry 2023-24]

➤ Organizing

Department : **P. G. Department of Chemistry**

➤ Date : **15th February, 2024 – 20th February, 2024**

➤ Duration : **04 days**

➤ Destination : **KARNATAKA STATE**
 (Jath – Gokarna – Murdeshwar - Udupi -Dharmasthal –
 Chikmanglure – Hampi)

➤ Participants

	Total	Male	Female
Student	43	23	20
Faculty	05	02	03
Total	48	25	23

Permission Letter:

"Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture"
Shikshanamcharshi Dr. Bapuji Sahankhe

RAJE RAMRAO MAHAVIDYALAYA, JATH
Dist- Sangli (Maharashtra) 416 404

UGC Recognition under 2F & 12 (B) UGC Act 1956
(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)
NAAC Reaccredited : "B" (Third Cycle)

Office : (0234) 246251, Email : rajeramrao@gmail.com, Website : www.rrcollege.org

P. G. DEPARTMENT OF CHEMISTRY

प्रति,
मा. प्राचार्य,
राजे रामराव महाविद्यालय, जत.

विषय- शैक्षणिक सहलीस परवानगी मिळणे बाबत.

महोदय,

वरील विषयास अनुसरून अर्ज करित आहोत कि, बी. एस्सी. भाग ३ रसायनशास्त्र व प्राणिशास्त्र या विभागाची शैक्षणिक सहल दि. १५ फेब्रुवारी २०२४ ते २० फेब्रुवारी २०२४ रोजी जाणार आहे. तरी सदर शैक्षणिक सहल काढण्यास परवानगी मिळावी हि विनंती.

कळावे,

आपला विश्वासू
(के.के. रीनगर)
HEAD
Department of Chemistry
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath.

प्रवास मार्ग, कालावधी- दि. १५ फेब्रुवारी २०२४ ते २० फेब्रुवारी २०२४
जत (रात्री ०८ वाजता) जत - मुरुडेश्वर- उडपि- हंपी बदामी- जत.

सहलीस कंपनीचे शासनाचे सर्व विभाग पाकळ
करणेचे अर्जित सादर आहे
Rajee
08/02/24

B. Sc.Trip 2023-24

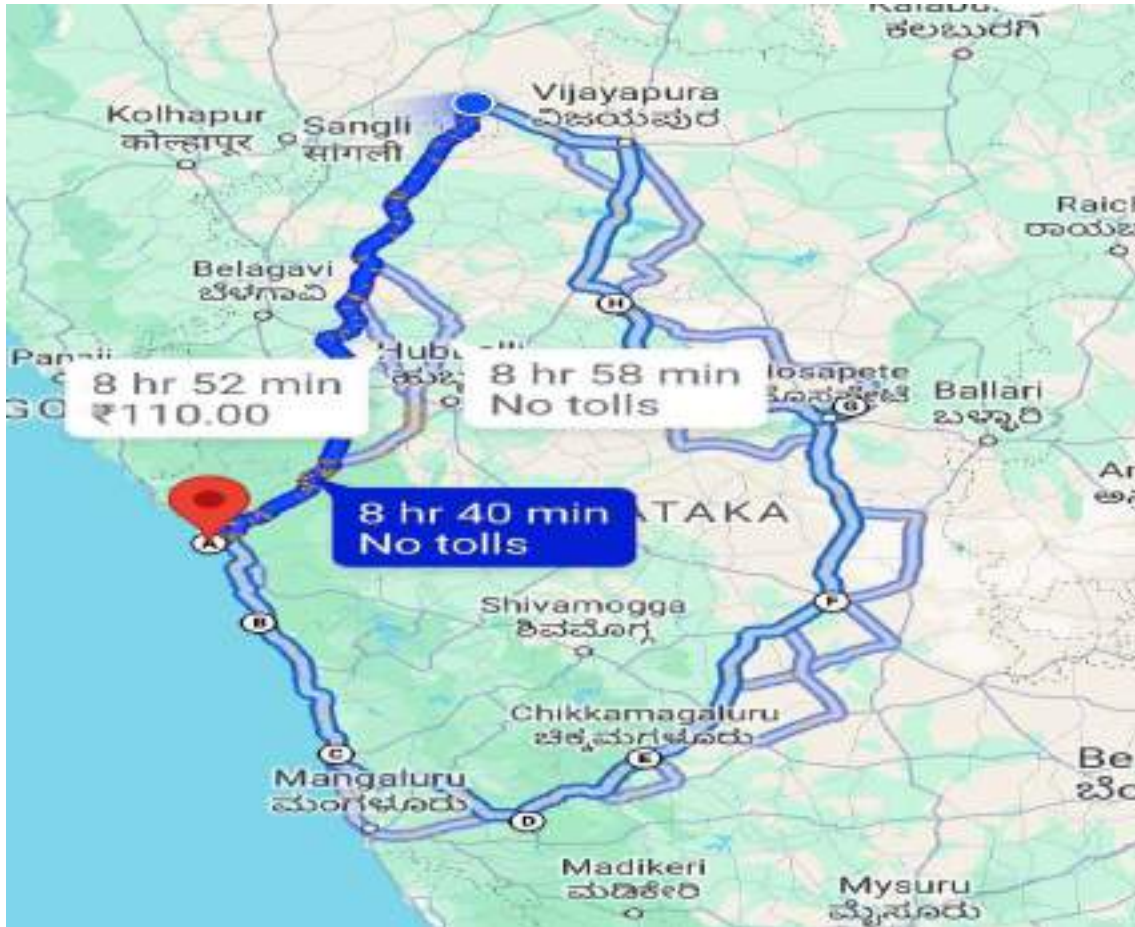
जत (Jath) $\xrightarrow[8\text{hr } 30\text{min}]{409\text{km}}$ गोकर्ण (Gokarna) $\xrightarrow[1\text{hr } 26\text{min}]{78\text{km}}$ मुर्देश्वर (Murdeshwar) 1st night

103km \rightarrow उडपी (Udupi) 106km \rightarrow धर्मस्थळ (Dharmasthal) 2nd night

88km \rightarrow चिकमंगळूर (Chikmanglur) $\xrightarrow[2\text{hr } 05\text{min}]{141\text{km}}$ चित्रदुर्ग (Chitradurg)

$\xrightarrow[2\text{hr } 12\text{ min}]{142\text{km}}$ हंपी (Hampi) $\xrightarrow[3\text{hr } 03\text{ min}]{156\text{km}}$ बदामी (Badami) $\xrightarrow[1\text{hr } 47\text{min}]{78\text{km}}$

कुडलसंगम (Kudalsangam) $\xrightarrow[3\text{hr } 20\text{min}]{153\text{km}}$ जत (Jath)

Student List

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath				
Postgraduate Department of Chemistry				
List of Participants B.Sc. - III Chemistry				
Sr. No.	Name of the Students	Age	Gender	Sign
1	Wadgaeri Snehal Mitaling	21	F	Snehal
2	Shinde Sushruta Ramchandra	21	F	S.R. Shinde
3	Gurav Pratiksha Sidraya	21	F	P.S. Gurav
4	Jekar Sonali Vilas	21	F	Sonali
5	Shinde Sakshi Parshurang	21	F	Sakshi
6	Patil Shweta Ningappa	21	F	Shweta
7	Pawar Rutuja Anantashah	21	F	R.P. Pawar
8	Shinde Poo Mahadev	21	F	Shinde
9	Kumbhar Poo Vilas	21	F	P.K. Kumbhar
10	Nikam Smiranjali Sandhaji	21	F	S.S.N
11	Nikam Nikita Shahaji	21	F	N.S.N
12	Khalati Nakusha Mahadev	21	F	Khalati N.M.
13	Jadhav Anjali Babasa	21	F	A.J. Jadhav
14	Torase Shital Ashok	21	F	Shital
15	Patil Prajakta Girmala	21	F	P.G. Patil
16	Shinde Utkasha Vithal	21	F	Utkasha
17	Pore Sharyya Govind	21	F	Sharyya
18	Ghatage Ilalal Parshurang	21	F	I.P. Ghatage
19	Surve Dipali Bigra	21	F	Dipali
20	Chhatre Poonam Shaubhikam	21	F	P.S. Chhatre
21	Budkar Sobel Alisah	21	M	Sobel
22	Mahajan Dalta Soemh	21	M	Dalita
23	Madane Anmol Mangantil	21	M	Anmol
24	Kiranagi Rakesh Somantra	21	M	Rakesh
25	Mendgiriri Manjunath Ravsaheb	21	M	Manjunath
26	Fadstare Krishna Rajaram	23	M	Krishna
27	Mang Vithal Shrishail	21	M	Vithal
28	Waghmode Vijay Mahadev	21	M	Vijay
29	Shengane Shrishail Rajkumar	21	M	Shrishail
30	Mali Shiveshankar Kalappa	21	M	Shiveshankar
31	Mate Ganesh Muryappa	21	M	Ganesh
32	Mujawar Imran Ransan	21	M	Imran
33	Sawar Abhishek Satish	21	M	Abhishek
34	Mote Sureshb Ingemath	21	M	Sureshb
35	Waghmode Nandkisher Shankar	21	M	Nandkisher
36	Sawant Vidhwanit Bapasa	21	M	Vidhwanit
37	Patilkar Nitin Dattatray	21	M	Nitin
38	Kharje Rahul Subhath	21	M	Rahul
39	Imade Ritesh Rajkumar	21	M	Ritesh
40	Sawant Praywal Nikant	21	M	Praywal
41	Vhanwade Akash Nagesh	21	M	Akash
42	Mare Sushant Balasa	21	M	Sushant
43	Tangadi Baburao Dhanappa	21	M	Baburao
44	Halgali Arzi Appasa	21	M	Arzi
45	Bhosale Ajinkya Ramdas	21	M	Ajinkya
46	Mr. Sawant Rajesh B	33	M	Rajesh
47	Mr. Shinde Pratik B	20	M	Pratik
48	Ms. Patil Dyanali A	25	F	Dyanali
49	Ms. Koni Smita S.	25	F	Smita
50	Ms. Ghatage Anura V.	21	F	Anura
51	Madhavi Shankar	24	F	Madhavi
52	Sawant Karal Shahaji	21	F	Karal

Mr. K. K. Rangar
HEAD
Department of Chemistry
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

On the date 15-02-2024, we travelled for Karnataka city from R. R. College, Jath by private travelling bus (*SANKET TRAVALS*) at 09.00 pm. The journey started from R. R. College, Jath to Karnataka via Gokak - Kittur - Gokarna. After the whole night travelling, we reached the Gokarna temple on date 16-02-2024 at 08:00 am for rest of the one hour. We had lunch and get ready for sightseeing of Gokarna beach.

➤ **On 1st day, date 16-02-2024**

❖ **Gokarna beach:**

- ❖ Heaven is found simply off the bank of terrain Karnataka – and it is called Gokarna Beach. One of the concealed pearls of India, the seashore is known for the wide extended white sand and peaceful waters. This is an ideal family get-away setting, which brags beachside picnics and water sports, is likewise home to comfortable shacks and radiant rental cottages.
- ❖ With so much to see and do, it is going to be really hard to lie idle on Gokarna beach. Hit the beach with buckets and shovels to build that perfect sand-castle of your dreams. Or, stroll the beach in the evening to soak in the majestic view of Arabian sea. Likewise, this is an extraordinary spot to spread out the family's seashore cover and love the ideal opportunity for the afternoon. Remember to swing by the exciting water sports accessible at Gokarna beach.
- ❖ With remote beach escapes, family-accommodating shores, and ideal for sand-château building, Gokarna beach guarantees fun frolic to every style of the guest. Peruse through the subtleties and activities about the Gokarna beach!
- ❖ **1. Explore the beach shacks** – Deserted by the day, the beach shacks of Gokarna beach comes to life after dusk. Arranged new and tart, you can attempt the astonishing assortment of dishes. Also, the sunset views are the most picturesque and iconic from this shack.
- 2. Indulge in the water sports** – Apart from the most beautiful sights of the ocean, Gokarna beach gained fame for being a hotspot for adventurous watersports. From the bumpy banana ride to the thrilling jet skyride, Gokarna beach is spot on.
- 3. Enjoy the live music with a bonfire** – Looking for uproarious live music and campfire? Your search ends at Gokarna beach. One of the relaxing beaches in Gokarna, you can lose yourself in its magnificence and quietness.

Glimpses of Gokarna Beach

❖ **Murdeswar Temple:**

Murdeswar is a town in Bhatkal Taluk of Uttara Kannada district in the state of Karnataka, India. The town is located 13 km from the taluk headquarters of Bhatkal. It is famous for the world's second tallest Shiva statue; the town lies on the coast of the Arabian Sea and is also famous for the Murdeshwara Temple. The town has a railway station on the Mangalore–Mumbai Konkan railway route.

Murdeswar Temple was built on the Kanduka Hill which is surrounded on three sides by the waters of the Arabian Sea. It is dedicated to Sri Lokankara, and a 20-storied Raja Gopura is constructed at the temple. The temple authorities have installed a lift that provides a view of the 123-foot Sri Shiva idol from the top of the Raja Gopura. There is also a RameshwaraLinga at the bottom of the hill, where devotees can do seva themselves. A Shaneswar temple has been built next to the idol of Sri Akshayaguna. Two life-size elephants in concrete stand guard at the steps leading to it. The entire temple and temple complex, including the 209-foot-tall Raja Gopura, is one among the tallest.

There are statues of Sun Chariot on side of a park, pool, statues depicting Arjuna receiving Geetopadesh from Lord Krishna, Ravana being deceived by Ganesha in disguise, Shiva's manifestation as Bhaghirath, descending Ganga, carved around the hill.

The temple is entirely modernised with exception of the sanctum sanctorum which is still dark and retains its composure. The main deity is Sri MridesaLinga, also called Murdeswar. The linga is believed to be a piece of the original AtmaLinga and is about two feet below ground level. The devotees performing special sevas like Abhisheka, Rudrabhisheka, Rathotsava etc., can view the deity by standing before the threshold of the sanctum and the Linga is illuminated by oil lamps held close by the priests. The Linga is essentially a rough rock inside a hollowed spot in the ground. Entry into the sanctum is banned for all devotees.

A huge towering statue of Shiva, visible from great distances, is present in the temple complex. It is the second tallest statue of Shiva in the world. The tallest Shiva

statue is in Nepal, known as the (Kailashnath Mahadev Statue). The statue is 123 feet (37 m) in height and took about two years to build. The statue was built by Shivamogga's Kashinath and several other sculptors, financed by businessman and philanthropist R. N. Shetty, at a cost of approximately 50 million.

Glimpses of Murdeshwar Temple

❖ **Murdeshwar Beach:**

Konkan coast beaches are known to be clean and Murdeshwar Beach happens to be one among the lot. The clean white sandy beach extends up to 2-3 km easily and offers a range of water activities. Activities involve speed boats, water scooters, parasailing, boating and even snorkeling near Netrani Island. At the north-end of the beach, there is a white beautiful temple. If you are walking on the beach during low-tide, do make it a point to visit this temple. The large Shiva statue by the shore is best viewed from this beach and the sunset will add a magical hue that works wonders for photography.

The beach is also home to a small flea market and Chaat center. One can purchase clothes, souvenirs and little trinkets at a cheap rate. Street vendors also sell pretty mirrors and lamps made of shells and conches. The chaat center offers local delicacies and regular chaat that are delicious. Similar to international destinations, if you'd like to dine in style, then there is a restaurant constructed over pillars that are embedded in the sand. This gives an illusion of a floating restaurant. This vegetarian restaurant may not serve the best food but is worth the experience.

Glimpses of Murdeshwar Beach

➤ **On 2nd day, date 17-02-2024**

❖ **Udupi Shri Krishna Temple:**

Udupi Shri Krishna Temple is well-known historic Hindu temple dedicated to Krishna and Dvaita located in the city of Udupi in Karnataka, India. The Matha area resembles a living Ashram, a holy place for daily devotion and living. Surrounding the Shri Krishna temple are several temples namely the udupi Anantheshwara temple which is over thousand years old.

The daily sevas and administration of the Krishna is managed by the ashta mathas. Each of the ashta mathas performs temple management activities for two years in a cyclical order. They are collectively known as the 'Ashta Mathagalu' in Kannada. Each ashta matha has its own deity which is called Pattada Devaru.

The Krishna is known for its religious customs, traditions and tenets of Dvaita or Tatvaveda philosophy. It is also the center of Daasa Saahitya, a form of literature that originated in Udupi. The expenses of udupi Krishna are borne by the voluntary contributions of the devotees and by the ashta mathas that manage the Krishna. The contribution may be in cash or kind. The Krishna, which owned large tracts of land, lost it all in 1975 due to the enactment of the land reforms act 1975 by the Government of Karnataka.

Glimpses of Shri Krishna Temple

❖ Bhujang Park, Udupi :

Bhujanga Park is a spacious public space with walking lanes, areas to sit and relax and some creative exhibits, like this sleeping man sculpture.

Glimpses of Bhujang Park

❖ Hanging Bridge, Udupi

Located 7.5 kms from Delta Beach, the Kemmannu Hanging Bridge is a hidden tourist attraction in Udupi. Built originally to connect the two banks of the Swarna River, it has now become a location for a number of adventure sports.

Adrenaline junkies can try their hand at kayaking and river rafting at extremely affordable rates. Boating on the river gives visitors stunning views of the bridge and its scenic backdrop of coconut trees and wilderness. The journey to the bridge in the quaint setting will help connect with nature and enjoy the beauty of the greenery in the area.

Glimpses of hanging bridge

➤ **On 3rd day, date 18-02-2024**

❖ **Dharmasthal:**

Shri Kshetra Dharmasthala, the land of righteousness and piety, is one of south India's most renowned religious landmarks with a history as old as 800 years. Manjunatheshwara, the chief deity of the spiritual abode, has taken the form of a shivalinga and made immaculate, the temple town of Dharmasthala since and forever. Lord Manjunatheshwara, is being worshipped in a very unusual yet exceptionally inordinate manner in Shree kshetra dharmasthala, as this Shaiva temple is beseeched by Vaishnava priests and administered by Jain descendants.

"Dharmasthala", the abode of dharma, is the quintessence of humanity and faith. As the name suggests, the word dharma in its truest sense means righteousness, it is the embodiment of the world's most divine emotions in spite of one's cast, creed or religion.

Glimpses of Dharmasthal

❖ Mahatma Gandhi Park, Chikmagalur:

Mahatma Gandhi Park, also known as Ratnagiri Bore or M G Park is located in the northern part of Chikmagalur. This park was inaugurated on 1st January 1967 by the then Vice President of India, Mr. Zakir Hussain. It is a beautiful garden located against the backdrop of [Mullayanagiri Hill](#). You can experience the charm of lush greenery and tranquility which makes this place a peaceful site.

The park has many attractions for kids and adults. It is a popular tourist spot ideal for picnics and family vacations. There are well-maintained flower beds and manicured lawns along with a nursery. They have different species of plants with a wide variety of flowering plants. The park offers a relaxing and secure ambiance for visitors. There are several fun activities to keep your kids busy.

Layout of Mahatma Gandhi Park

A well-maintained park blanketed by lush green grass and a thicket of trees, the Mahatma Gandhi Park has many spots for sitting and relaxing. At the entrance gate of Mahatma Gandhi Park, there is a big statue of Mahatma Gandhi. The park has beautifully designed pathways, steps, and well-maintained lawns. Various types of colorful flowers, plants are well placed to enhance the beauty of the park. There is a pond in the park embellished with some statues and a beautiful fountain.

The park has a treehouse which is a popular attraction alongside the well-sculpted caves. An amphitheater is also built on the premises to support a totally new concept of mini outdoor stage activity. For the kids, the park has swings, slides, and many other outdoor games. Other attractions of MG Park are an open-air gym and a toy train track.

History of Mahatma Gandhi Park

On 1st January 1967, the Mahatma Gandhi Park was opened for visitors. The park was inaugurated by the then Vice President of India, Mr. Zakir Hussain. In the early days, this park was just a place for morning joggers and walkers. It also had an aquarium then and attracted nature lovers. Some years later the park was closed down by the local administration due to trouble from chaotic elements. Later on, the park was reopened. It has been renovated beautifully and is the Mahatma Gandhi Park we see today.

Glimpses of Mahatma Gandhi Park

➤ On 4th day, date 19-02-2024

❖ Hampi:

Hampi or **Hampe** (Kannada: [\[hempɐ\]](#)), also referred to as the **Group of Monuments at Hampi**, is a [UNESCO World Heritage Site](#) located in [Hampi \(City\)](#), [Ballari district](#) now [Vijayanagara district](#), east-central [Karnataka, India](#). Hampi predates the [Vijayanagara Empire](#); it is mentioned in the [Ramayana](#) and the [Puranas](#) of Hinduism as [Pampa](#) Devi Tirtha Kshetra. Hampi continues as a religious centre, with the [Virupaksha Temple](#), an active [Adi Shankara](#)-linked monastery and various monuments belonging to the old city.

Hampi was the capital of the [Vijayanagara Empire](#) from 1336 to 1565, when it was abandoned. It was a fortified city. Chronicles left by Persian and European travellers, particularly the Portuguese, say that Hampi was a prosperous, wealthy and grand city near the [Tungabhadra River](#), with numerous temples, farms and trading markets. By 1500 CE, Hampi-Vijayanagara was the world's second-largest city, after [Beijing](#), and probably India's richest at that time, attracting traders from Persia and Portugal. The Vijayanagara Empire was defeated by a coalition of [Muslim](#) sultanates; its capital was conquered, pillaged and destroyed by Sultanate armies in 1565, after which Hampi remained in ruins.

Located in Karnataka near the small modern town of [Hampi](#) with the city of [Hosapete](#) 13 kilometres (8.1 mi) away, Hampi's ruins are spread over 4,100 hectares (16 sq mi) and it has been described by UNESCO as an "austere, grandiose site" of more than 1,600 surviving remains of the last great Hindu kingdom in South India that includes "forts, riverside features, royal and sacred complexes, temples, shrines, pillared halls, mandapas, memorial structures, water structures and others".

Etymology

The name was derived from the old name of the [Tungabhadra River](#) which was Pampa, so the name Hampi is the English version of the [Kannada](#) name Hampe.

Hampi Vijayanagara in early 16th century. The sacred centre featured major Hindu temples and attached markets; the urban core included the royal centre; suburban satellites were spread from what is now Gangawati to Hosapete.

Hampi is situated on the banks of the [Tungabhadra River](#) in the eastern part of central Karnataka near the state border with [Andhra Pradesh](#). It is 140 kilometres (87 mi) southeast of the [Badami](#) and [Aihole](#) archaeological sites.

The synonym *Hampi*—traditionally known as *Pampa-kshetra*, *Kishkindha-kshetra* or *Bhaskara-kshetra*—is derived from Pampa, another name of the goddess [Parvati](#) in Hindu theology. According to mythology, the maiden Parvati (who is a reincarnation of Shiva's previous wife, Sati) resolves to marry the loner ascetic [Shiva](#). Her parents learn of her desire and discourage her, but she pursues her desire. Shiva is lost in yogic meditation, oblivious to the world; Parvati appeals to the gods for help to awaken him and gain his attention. Indra sends [Kamadeva](#)—the Hindu god of desire, erotic love, attraction, and affection—to awake Shiva from meditation. Kama reaches Shiva and shoots an arrow of desire. Shiva opens his third eye in his forehead and burns Kama to ashes.

Parvati does not lose her hope or her resolve to win over Shiva; she begins to live like him and engage in the same activities—asceticism, [yogin](#) and [tapasya](#)—awakening him and attracting his interest. Shiva meets Parvati in disguised form and tries to discourage her, telling her Shiva's weaknesses and personality problems. Parvati refuses to listen and insists in her resolve. Shiva finally accepts her and they get married. Kama was later brought back to life after the marriage of Shiva and Parvati. According to [Sthala Purana](#), Parvati (Pampa) pursued her ascetic, yogini lifestyle on Hemakuta Hill, now a part of Hampi, to win and bring ascetic Shiva back into householder life. Shiva is also called Pampapati (meaning "husband of Pampa"). The river near the Hemakuta Hill came to be known as Pampa river. The Sanskrit word Pampa

morphed into the [Kannada](#) word Hampa and the place Parvati pursued Shiva came to be known as Hampe or Hampi.

The site was an early medieval era pilgrimage place known as Pampakshetra. Its fame came from the [Kishkindha](#) chapters of the Hindu epic [Ramayana](#), where [Rama](#) and [Lakshmana](#) meet [Hanuman](#), [Sugriva](#) and the monkey army in their search for kidnapped [Sita](#). The Hampi area has many close resemblances to the place described in the epic. The regional tradition believes that it is that place mentioned in the Ramayana, attracting pilgrims. It was brought to light by an engineer named colonel Colin Mackenzie during the 1800s.

Glimpses of Hampi

**Go Back to RRC Jath on date
20/02/2024 at 3:00 am**

Outcome:

The Department of chemistry, Study tour of Raje Ramarao Mahavidyalaya, Jath and Internal Quality Assurance Cell (IQAC) jointly organized "Study Tour" on 15th to 20th February 2024. On the date 15-02-2024, we travelled for Jath city from R. R. College, Jath by travelling bus (Sanket travels) at 09.00pm. The journey started from R. R. College, Jath to Gokarna - Murdeshwar - Udupi - Dharmasthal - Chikmagalur - Hampi. Total 48 participants and enjoying tour. After interacting the tour students will learn and understand the following skills and they will get the following outcomes.

- Enhances knowledge and understanding.
- Promotes teamwork and social skills.
- Encourages independent learning.
- Promotes creativity and critical thinking.
- Provides a break from the monotony of classroom learning.
- Exposure to new cultures and environments.

These are the outcomes of the study tour.

HEAD

Department of Chemistry
Raje Ramarao Mahavidyalaya, Jath.

“Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture”

- Shikshanmarshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

Department of Physics

Report on

“Educational Study Visit of Department of Physics”

Day and Date: Thursday, 22 february 2024

By

Dr. A. K. Bhosale

Head, Department of Physics,

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

2023-24

राजे रामराव महाविद्यालय,

जत.

भौतिक शास्त्र विभाग

शैक्षणिक सहल

"Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture"
Shikshanaharshi Dr. Bapuji Salunkhe,

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

RAJE RAMRAO MAHAVIDYALAYA, JATH

District- Sangli (Maharashtra) 416 484

UGC Recognition under 2F & 12 (B) UGC Act 1956

(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)

NAAC Reaccredited "B" (Third Cycle)

DEPARTMENT OF PHYSICS

दिनांक- २२/०२/२०२४

प्रति,

मा. प्राचार्य,

राजे रामराव महाविद्यालय, जठ.

विषय- शैक्षणिक सहलीस परवानगी मिळणे बाबत.
महोदय,

शरीस विषयास अनुसरून अर्ज करीत आहोत कि, बी. एस्सी. भाग ३ भौतिकशास्त्र विभागाची अभ्यास सहल दि. २२ फेब्रुवारी २०२४ ते २२ फेब्रुवारी २०२४ रोजी जाणार आहे.

प्रवास मार्ग, कालावधी- दि. २२ फेब्रुवारी २०२४ ते २२ फेब्रुवारी २०२४ (सकाळी ०६ वाजता)

- जत -अकलूज, शैक्षणिक सहलीस येणाऱ्या विद्यार्थ्यांची नावे खालील प्रमाणे आहेत.
1. माळी राहुल सुरेश
 2. पुजारी निकिल विठ्ठल
 3. कोडिकर सुदर्शन शंकर
 4. नदाफ विमल पुनस
 5. कोकरे कोमल भानुदास
 6. सार्वत सारंग पांडुरंग
 7. भोसले निकिता अण्णासाहेब
 8. चव्हाण समृद्धी रामचंद्र
 9. अमृताती तेजशी श्रीशैल

श्री सदा अभ्यास सहल काढण्यास परवानगी मिळावी हि किंती.
बळावे,

आपला विचारू

(बी. ए. के. सोसले)

HEAD,

Department of Physics,
Raje Ramrao College, Jath.

शैक्षणिक सहलीस परवानगी मिळणे बाबत
प्राचार्यांना सादर सादर
शिवजी
21/2/2024

Outcome

The Comprehensive Guide to the Benefits of a Day at the Water Park on Vacation

Are you planning your next vacation and searching for an experience that offers an ideal mix of fun, relaxation, and the opportunity to create unforgettable memories? Look no further—the benefits of a day at the water park on vacation are numerous, making it the perfect destination for individuals, couples, and families alike. Whether you're a thrill-seeker, a family looking to bond, or someone simply wanting to unwind, a day at the water park offers something for everyone.

In just one visit, you can indulge in everything from adrenaline-pumping rides to serene relaxation spots, ensuring that every member of your group has a fantastic time. Water parks are not just about having fun; they also provide numerous health benefits, including physical activity that promotes fitness, stress relief, and a unique opportunity for family bonding. Whether you're looking to cool off on a hot day or simply seeking a fun-filled day out, water parks offer the perfect blend of relaxation and recreation. Let's dive deeper into the many benefits of spending a day at a water park on vacation, and explore why it should be a top priority on your travel list!

1. The Ultimate Escape – Immersing Yourself in Fun and Relaxation

When it comes to choosing the perfect vacation activity, water parks stand out as a premier destination. Water parks are vibrant, dynamic environments that cater to the needs and desires of all visitors, regardless of age or preference. Upon entering a water park, you are greeted by an array of attractions that range from exhilarating high-speed slides to tranquil lazy rivers, ensuring that there is something for everyone.

Key Benefits:

Relaxation and Recreation at Water Parks: Water parks offer a unique combination of thrill and tranquility. After the excitement of a towering water slide, you can drift lazily down a river or lounge by the pool, soaking up the sun.

Cooling Off at Water Parks: The summer heat can be relentless, but water parks provide a refreshing escape with cool waters and shaded areas, making it the perfect place to relax and rejuvenate.

Imagine spending your day floating down a lazy river, the cool water lapping at your sides, the sun warming your skin. Then, when you're ready for a change of pace, you can challenge yourself on one of the park's adrenaline-pumping slides, where every twist and turn brings a new thrill. This balance of relaxation and recreation makes water parks the ultimate destination for anyone looking to unwind while also seeking a bit of excitement.

2. A Family Affair – Making Memories Together

One of the most significant benefits of a day at the water park on vacation is the opportunity it provides for families to bond and create lasting memories. Water parks are uniquely designed to cater to all age groups, from toddlers splashing in shallow pools to teens seeking thrills on intense rides, and even adults looking for a mix of fun and relaxation.

Activities for All Ages:

Water Park Fun for All Ages: Water parks are equipped with a variety of attractions that cater to different age groups. For the little ones, there are splash pads and kiddie pools that allow them to play safely under the watchful eyes of their parents. For older children and teens, there are slides of varying intensities, from mild twists and turns to steep drops that get the adrenaline pumping.

Family Bonding at Water Parks: One of the most beautiful aspects of a water park is the way it brings families together. Whether you're racing down a slide with your kids or floating together in a wave pool, these shared experiences create bonds and memories that last a lifetime.

Water parks are more than just places to have fun—they are venues for creating cherished memories. Watching your children conquer a fear of heights on a big slide, laughing together as you all get soaked by a sudden splash, or simply holding hands as you float down a lazy river—these are the moments that turn a simple day out into a lifelong memory.

3. Health and Wellness – More Than Just Fun

While the primary draw of water parks is the fun and excitement they offer, there are also significant health benefits associated with spending a day at the park. Engaging in physical activities such as swimming, sliding, and participating in water aerobics not only provides a full-body workout but also contributes to your overall well-being.

Physical Activity at Water Parks:

Health Benefits of Water Parks: The physical exertion involved in climbing stairs to reach the top of slides, swimming in pools, and participating in activities like aqua gym contributes to cardiovascular health, improves muscle tone, and enhances flexibility. Unlike traditional exercises, the resistance provided by water makes movements more effective while also being gentle on the joints, making it an excellent option for people of all fitness levels.

Stress Relief at Water Parks: In addition to physical benefits, water parks offer significant mental health benefits. The combination of physical activity, sunlight, and the calming effect of water works wonders in reducing stress levels. T

"Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture".
-Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Sahasrabudhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur's

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

Dist. Sangli (416404)

(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)

Department of Physics

Study Tour Report

Day and Date : Thursday, 22 February 2024

Submitted By

Mr. Nikhil Siddheshwar Pujari

B. Sc. – III

(2023-24)

Nikhil Pujari
06/03/24

[Signature]
28/2/24
HEAD,
Department of Physics,
Raje Ramrao College, Jath.

Study tour of B. Sc. – III (Physics) Students

❖ Introduction :

The Department of Physics of Raje Ramarao Mahavidyalaya, Jath had organized one day study tour on 22nd February 2024 for the students. The basic purpose of this visit was to provide an exposure to the student's for basic and practical knowledge. The tour has started at around 07.15 am on 22nd February.

❖ Locations :

Jath

Akluj

Jath

After leaving Jath at around 07. 15 am we reached Sayaji Water Park, Akluj, at around 10. 00 am.

Sayaji Water Park, Akluj

Sayajiraje Water Park is one of the largest water park in Maharashtra. It is situated 5 km away from Akluj City and on the way to Anandi Ganesh temple. Mainly tourists from Pune, Mumbai, and Sangli, Solapur visit the park to enjoy summer vacation with family and friends. Sayajiraje water park has lots of activities for every age group. They have an amusement park, boating & safari park, children's park, adventure land, and many more. Water park is 365 days open with the timing from 9:00 AM to 6:00 PM. You can book online tickets from their official website or at the ticket window when you are at the park.

Fig. Sayaji Water Park, Akluj

After entering into Sayaji Water Park, Akhuj, we started having enjoyment in Amusement Park at around 10.30 am.

Amusement Park :

An amusement park is a park that features various attractions, such as rides and games, as well as other events for entertainment purposes. A theme park is a type of amusement park that bases its structures and attractions around a central theme, often featuring multiple areas with different themes. Unlike temporary and mobile funfairs and carnivals, amusement parks are stationary and built for long-lasting operation.

Fig. Octopus Ride (8 armed ride)

Fig. Frisbee Swing

(It is a pendulum swing that rotates as it swings back and forth.)

After having fun at amusement park we reached at Food Court at around 01.30 pm and had lunch euphorically.

After having delicious launch we next moved to water park at around 02.45 pm and enjoyed swimming upto 04.00 pm.

Fig. Swimming at Water Park

At around 04.15 pm we reached for boating and had ginormous fun upto 05.40 pm.

Fig. Boating at boating site

At around 06.00 pm we had signing off group photo session.

Fig. Signing off Photo Session

After having tremendous amount of fun and enjoyment we signed off from Sayaji Water Park, Akulj, at around 06.30 pm and came back to Jath at around 09.35 pm. In this way we had a delightful one day study tour.

“ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षणप्रसार”

-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था, कोल्हापूर संचलित,

राजे रामराव महाविद्यालय, जत

भूगोल विभाग

बी.ए. भाग ३

कोकण विभागातील भौगोलिक, ऐतिहासिक व धार्मिक

पर्यटन स्थळांचा अभ्यास

शिवाजी विद्यापीठाच्या बी.ए. भाग-३च्या प्रात्यक्षिक पेपर १४ करिता सादर
केलेला भूगोल अभ्यास सहल अहवाल

सहल प्रमुख

प्रा. विद्या पी. कांबळे

प्रा. उमेश एच. कौलगे

विभाग प्रमुख

प्रा. नवनाथ जी. लवटे

सन २०२३-२४

"Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture"
- Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

Tal: Jath, Dist: Sangli - 416404, Maharashtra, India

Department of Geography

दि. ३०/०१/२०२४

प्रति,

मा. प्राचार्य,

राजे रामराव महाविद्यालय,

जत जि. सांगली

विषय- बी. ए. भाग - ३ भूगोलशास्त्र विषयाच्या शैक्षणिक अभ्यास सहलीस परवानगी मिळणेबाबत.

महोदय,

उपरोक्त विषयानुसार शिवाजी विद्यापीठाच्या प्रात्यक्षिक भूगोल पेपर क्रमांक. १४ च्या अभ्यासक्रमानुसार बी. ए. भाग- ३ भूगोलशास्त्र विभागाची शैक्षणिक सहल शनिवार दि. ०१/०२/२०२४ ते दि. ०३/०२/२०२४ या काळावधीत जत - कराड - चिपळूण - मुरुड बीच - हर्णेबंदर - दापोली कृषी विद्यापीठ - हरिहरेश्वर - जंजिरा - प्रतापगड - वाई - जत इ. ठिकाणी आयोजित केली आहे. सदर सहलीस या विभागातील १७ मुले, ७ मुली व ३ प्राध्यापक सहभागी होत आहेत. त्यांच्यासोबत प्रा. विद्या कांबळे सहलग्रमुख, प्रा. नवनाथ लवटे विभागप्रमुख व प्रा. उमेश कौलगे सहभागी होत आहेत. तरी सदर सहलीस खाजगी वाहनाने जाण्यास परवानगी मिळावी.

कळावे,

प्रा. विद्या कांबळे
सहलग्रमुख

प्रा. नवनाथ लवटे
विभागप्रमुख
Head

Dept. of Geography
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

शासनाचे सहली संबंधीय
सर्व सुविधांचे पाठविले जाऊन
अधिक माहिती आहे.

₹abf.
30/01/2024

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षणप्रसार"
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापुजी साळूंखे
श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था, कोल्हापूर संचालित
राजे रामराव महाविद्यालय, जत

भूगोल विभाग

बी. ए. भाग ३ भूगोलशास्त्र विभाग शैक्षणिक अभ्यास सहल गुरुवार दिनांक ०१.०२.२०२४ ते ०३.०२.२०२४ अखेर जत - कराड - चिपळूण - मुरुड बीच - हर्णेवंदर - दापोली कृषी विद्यापीठ - हरिहरेश्वर - जंजिरा - प्रतापगड - वार्डे - जत या मार्गावरून जात आहे.

सहल कालावधीचे नियोजन खालीप्रमाणे

अ. क्र.	दिनांक	निघण्याचे ठिकाण	वेळ	पोहचण्याचे ठिकाण	वेळ
१.	०१.०२.२०२४	जत	पहाटे ०५.००	दापोली (मुझाम)	सायं. ०७.००
२.	०२.०२.२०२४	दापोली	सकाळी ०७.००	हरिहरेश्वर (मुझाम)	सायं. ७.००
३.	०३.०२.२०२४	हरिहरेश्वर	सकाळी ०७.००	जत	रात्री ०९.००

सूचना: सहल ०१.०२.२०२४ रोजी पहाटे ०५.०० वाजता महाविद्यालयातून निघणार आहे तरी सर्व विद्यार्थ्यांनी वेळेत उपस्थित राहावे.

सहल प्रमुख

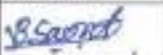

विभागप्रमुख
Head
Dept. of Geography
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

प. प्राचार्य
I/c. Principal
Raje Ramrao Mahavidyalaya
Jath. Dist-Sangli.

Declaration

We declare that we ourselves have completed the study tour report.

Sr. No.	Roll No.	Name of the Student	Sign
1	2002	Abhange Akshay Lahu	
2	1970	*Kale Latika Gorakh	
3	2001	Sankpal Manoj Bahurao	M.B. Sankpal
4	1915	*Nhaivi Megha Ningappa	
5	1951	*Fadatare Dipali Shrimant	
6	1927	*Nikam Archana Popat	
7	1942	Shinde Shrikant Sambhaji	
8	1957	Patil Pratik Chandrakant	
9	1964	Edake Akshy Bajirao	
10	1926	*Mali Swati Babu	
11	1954	Bandagar Abhishek Mukund	A.M. Bandagar
12	1982	*Waghmare Sanjana Sachin	S.S. Waghmare
13	1953	*Surve Shweta Milind	
14	1947	*Sanadi Divya Dadasaheb	
15	1955	*Sayyad Misba Attar	M.S. Sayyad
16	1925	*Surve Suhasini Appaso	
17	1999	Shegavi Sangappa Satappa	
18	1990	Tuljanwar Rakesh Basappa	RBT
19	1980	Karle Bharat Mursiddha	B.M. Karle
20	1908	*Gurav Kaushlya Vitthal	K.V. Gurav
21	1948	Shaikh Sadiq Wazir	
22	1939	Salunkhe Satish Babaso	
23	1987	*Devkate Pradnya Shankar	
24	2007	Sabale Rahul Sanjay	
25	1973	*More Priyanka Bandu	P.P. More
26	2006	Sawant Avishkar Manchar	

27	1976	Wagh Rushikesh Suresh	
28	1935	Mudhal Mangonda Eknath	
29	1914	*Mane Ashwini Hanmant	
30	1940	*More Vaishnavi Shivaji	
31	2079	Sawant Vishwajeet Baban	
32	2083	Narute Shashikant Bhimrao	
33	2084	Pukale Shrinivas Rajendra	
34	1907	Kamble Kiran Gautam	
35		Waghmare Tukaram Bapuso	

Head
 Dept. of Geography
 Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

ऋणनिर्देश

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था संचलित, राजे रामराव महाविद्यालय, जत मधील भूगोल विभागाची सहल कोकण विभागातील रत्नागिरी जिल्ह्यातील मुरुड बीच, हर्णेबंदर, रायगड किल्ला, सुवर्णदुर्ग, हरिहरेश्वर व उन्हवरे येथील गरम पाण्याचे झरे इत्यादी ठिकाणी आयोजित केली होती. ही सहल दिनांक ०१/०२/२०२४ ते ०३/०२/२०२४ या दिवशी गेली होती. सहलीचे नियोजन माननीय प्राचार्य डॉ. एस. एस. पाटील आणि भूगोल विभागप्रमुख प्रा. एन. जी. लवटे यांच्या मार्गदर्शनाखाली प्रा. व्ही. पी. कांबळे, व प्रा. कौलगे. यू. एच यांनी केले.

सहल प्रमुख प्रा. व्ही. पी. कांबळे व यू. एच. कौलगे यांनी सहल प्रवास मार्गातील विविध ठिकाणांच्या भौगोलिक, ऐतिहासिक व सामाजिक घटकांची माहिती सविस्तर सांगून, रायगड किल्ला, मुरुड बीच, सुवर्णदुर्ग, हर्णेबंदर, उन्हवरे येथील गरम पाण्याचे झरे इत्यादी भौगोलिक व धार्मिक प्रेक्षणीय स्थळे दाखविण्यासाठी योग्य मार्गदर्शन केले.

भूगोल विभागातील प्रा. एल. के. मासाळ व प्रा. डॉ. पी. बी. गायकवाड, प्रा. कौलगे यू. एच, व प्रा. कोट्गोंडे. जी. एम यांचे देखील सर्व विद्यार्थी व विद्यार्थिनींना मोलाचे सहकार्य लाभले. सहली दरम्यान विविध पर्यटन स्थळांची माहिती करून घेताना सहल प्रमुख प्रा. व्ही. पी. कांबळे, विभागप्रमुख एन. जी. लवटे यांचे मार्गदर्शन लाभले. आम्ही महाविद्यालयाचे प्राचार्य व इतर सर्वांचे आदरपूर्वक हार्दिक आभार मानतो व त्यांचे आम्ही ऋणी आहोत .

- धन्यवाद

सहलीचा हेतू व उद्देश

भूविज्ञान म्हणजे पृथ्वीचे वर्णन होय. भूविज्ञान हे शास्त्र मानव व मानवाशी संबंधित असलेल्या सभोवतालच्या परिस्थितीचा अभ्यास करणारे शास्त्र आहे. भूगोलामध्ये मानव आणि निसर्ग हे दोन घटक महत्त्वाचे असून त्यांच्यातील परस्पर संबंध नेहमीच बदलत असते. मानवाच्या मूलभूत गरजांवर मानवाच्या हालचालीवर आणि मानवी जीवन बदलावर निसर्गाच्या व भौतिक घटकांचा सातत्याने परिणाम होतो. त्यामुळे मानवी जीवन गतिशील बनते. काही वेळा निसर्गाला देखील मानवा पुढे हार पत्करावी लागते. या सर्वांचा अभ्यास करण्यासाठी पुस्तकी ज्ञान व चार भिंतीच्या आत बसून घेतलेले ज्ञान अपुरे पडते. निसर्गातील सृष्टीचे बदलते अविष्कार प्रत्यक्ष डोळ्यांनी पाहिल्यास त्याचे आकलन जलद होते. भूपृष्ठाची जडण-घडण व भूपृष्ठाची ठळक वैशिष्ट्ये प्रत्यक्ष पाहिल्यास ते पुस्तके ज्ञानापेक्षा महत्त्वाचे असते. उघड्या डोळ्यांनी पाहून कुशल बुद्धीने, विचारशक्तीने निसर्गातील सहचार्य जाणून घेणे हे मानवास सहलीमुळे शक्य झाले आहे. हाच सहलीचा मुख्य हेतू होय. पुस्तकामार्फत केलेल्या अभ्यासाचे सहलीमुळे पूर्ण आकलन होते. स्वतः च्या डोळ्यांनी पाहून निसर्गातील सर्व चमत्कार आत्मसात करून घेणे हा सहल अभ्यासातील हेतू आहे. सहलीमुळे अभ्यासाची दालने खुली होतात, विचार करण्यास संधी मिळते, एकमेकात मिसळण्यास संधी मिळते व त्यातूनच मन सुखकर होते.

भूविज्ञानाचा अभ्यास प्रवास वर्णनाद्वारे केलेला आहे. जगातील प्रमुख भूवैज्ञानिक हंबोल्ट, कार्ल रिटर, फेडरिक रॅट्जेल इत्यादी फ्रेंच अमेरिकन भूवैज्ञानिकानी प्रवास करून जमा केलेली शास्त्रीय माहिती सहलीच्या वृत्तांत द्वारे लिहून ठेवले आहे. सहलीमध्ये प्रत्यक्ष क्षेत्र कार्यपद्धती फिल्डवर्क करावे लागते. पाहणी करत असताना जे जे बदल दिसून आले त्याची नोंद अभ्यास पुस्तकामध्ये घेतल्यावर आपल्या भाषेमध्ये पृथकरण करावे लागते. आपण प्रवास करीत असताना पाहिलेल्या प्रदेशाचे वर्णन अनुभवातून आपल्या भाषेत सहल

सहलीमध्ये फिल्ड वर्क कार्यपद्धत प्राथमिक दृष्ट्या महत्त्वाची असते. सहलीमध्ये भौगोलिक अभ्यासातील संपूर्ण उद्देश व हेतू खालील प्रमाणे साध्य होतात.

१. सहलीच्या मार्गातील प्रदेशाचे नैसर्गिक स्वरूप व तेथील नैसर्गिक साधनसंपत्ती याची माहिती मिळते.

२. नैसर्गिक पर्यावरणामुळच सांस्कृतिक पर्यावरण हे देखील प्रदेशानुरूप बदलत असते हे समजावून घेता येते.

३. कोणत्याही प्रदेशातील घटकांची विभागणी करून आर्थिक व सामाजिक घटक समजावून घेता येते.

४. शेती, उद्योगधंदे, व्यापार व वाहतूक यांचा तुलनात्मक अभ्यास करता येतो.

५. भूप्रदेशावरील मानव निसर्गाशी आपले संबंध कसे प्रस्थापित करतो याचा अभ्यास व मानवी जीवन नैसर्गिक रित्या घटकांशी कसे निगडित असते यांचा अभ्यास केला जातो.

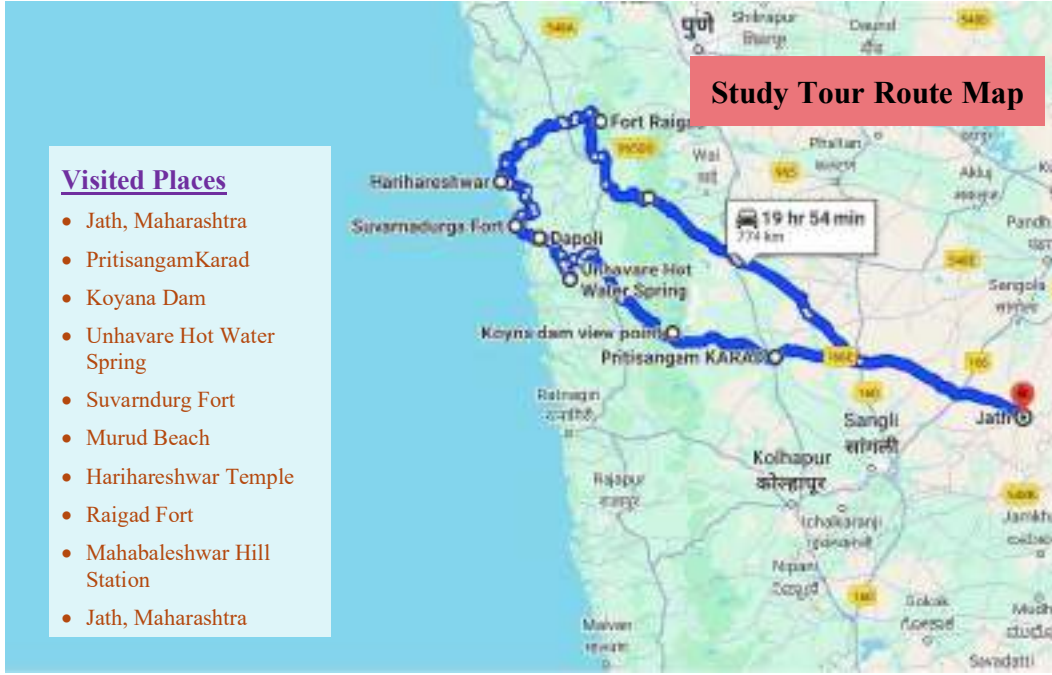
वरील हेतू व उद्देश साधण्यासाठी प्रामुख्याने प्रवास करावा लागतो. पाहिलेल्या स्थळांचे निरीक्षण करावे लागते. वास्तविक माहिती मिळवण्यासाठी, अभ्यास करण्यासाठी विशिष्ट भागाची निवड करता आली पाहिजे. या दृष्टिकोनातून आम्ही सहलीसाठी निवडलेला प्रदेश भौगोलिक, ऐतिहासिक, धार्मिक व शैक्षणिक अभ्यासासाठी योग्य आहे.

अभ्यासस्थळांची निवड

भूगोलाच्या विद्यार्थ्यांना निसर्ग व मानव यांच्यातील सहसंबंध अभ्यासण्यासाठी एखाद्या वेगळ्या प्रदेशात जाणे अधिक नाविन्यपूर्ण ठरते. यातून त्या प्रदेशातील भौगोलिक रचना, हवामान, नैसर्गिक सौंदर्य, तेथील वनस्पती, प्राणी, मानवी जीवन, खनिजे, व्यवसाय यांचा मानवी आर्थिक प्रक्रियांवर झालेला परिणामांचा अभ्यास होण्याच्या दृष्टीने प्रत्यक्ष पर्यटनाद्वारे समजून घेणे गरजेचे ठरते. यासाठी आमच्या महाविद्यालयाने सन २०२२ते २३या वर्षाच्या शैक्षणिक अभ्यास सहलीसाठी दापोली कृषी विद्यापीठ, मुरुड बीच, हर्णेबंदर, उन्हवरेयेथील गरम पाण्याचे झरे इत्यादी भौगोलिक ठिकाणांची निवड केली.

अभ्यास सहल मार्ग आराखडा

सहल मार्ग आराखडा

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	नाव	पान क्र.
१	ऋणनिर्देश	I
२	अभ्यास सहलीचा हेतू व उद्देश	II
३	अभ्यास स्थळांची निवड	IV
४	प्रवास मार्गाचा आराखडा	V
५	प्रस्तावना	१
६	उद्दिष्टे	२
७	सर्वेक्षण पद्धती	३
८	सहल प्रदेशातील प्राकृतिक घटक- १.भूरचना २. हवामान ३. नदी प्रणाली ४. खडक व मृदा ५. वनस्पती व प्राणी	४
९	सहल प्रदेशातील आर्थिक घटक-१.शेती २. उद्योगधंदे	७
१०	सहल प्रदेशातील सांस्कृतिक घटक-१.लोकसंख्या २.पेहराव ३.भाषा ४.आहार ५.वसाहती a)ग्रामीण वसाहती b) शहरी वसाहती	८
११	भौगोलिक पर्यटन स्थळ -प्रीतीसंगम कराड (कोयना आणि कृष्णा),कोयनाधरण,उन्हवरे येथील गरम पाण्याचे झरे,मुरुड बीच,हर्णेबंदर,	१०
१२	ऐतिहासिक पर्यटन स्थळ- रायगड किल्ला,सुवर्णदुर्ग	१४
१३	धार्मिक पर्यटन स्थळ - हरीहरेश्वर	२१
१४	पर्यटन स्थळांच्या समस्या	२४
१५	उपाययोजना	२५
१६	संदर्भसूची	२६
१७	छायाचित्रे	२७

प्रस्तावना:-

भूगोलशास्त्र ही सर्व शाखांची जननी म्हणून ओळखली जाते. भूगोलशास्त्रात भौगोलिक घटकांचे वर्णन, निरीक्षणात्मक अभ्यास केला जातो. यामध्ये विविध शाखा करण्यात आलेल्या आहेत. कारण त्यांचा सविस्तर अभ्यास करण्याचा उद्देश सफल होतो. त्यातीलच एक अति महत्त्वाची शाखा म्हणजे पर्यटन भूगोल होय.

प्राचीन काळापासूनच प्रवास हा मानवी जीवनाचा एक अविभाज्य घटक मानला जातो. वेगवेगळ्या कारणानी मानव प्रवास करू लागला. तेव्हा नवीन प्रदेशांचा शोध घेणे, पर्यावरणातील बदल अनुभवणे, ऐतिहासिक दृष्ट्या पवित्र स्थळांना भेटी देणे, डोंगर, द-या, पर्वत, सरोवरे, समुद्रकिनारे यांचे निसर्ग सौंदर्य अनुभवणे इत्यादी गोष्टींचा प्रामुख्याने समावेश होतो. प्राचीन प्रवासाच्या तुलनेत आधुनिक पर्यटन अनेक दृष्टीने भिन्न स्वरूपाचे आहे.

विसाव्या शतकाच्या उत्तरार्धात वाढते औद्योगीकरण, वाढते नागरीकरण, शिक्षणाचा प्रसार, व्यापार व वाहतुकीचा विस्तार परिणामी पर्यटनाला विशेष अशी चालना मिळाली. जागतिक पर्यटन संघटनेनुसार(वर्ल्ड टुरिझम ऑर्गनायझेशन) १९८८ मध्ये जागतिक पर्यटनामध्ये सुमारे ३८० दशलक्ष पर्यटक सहभागी झालेले होते तर १९९० मध्ये ४५० दशलक्ष इतकी पर्यटक संख्या होती. सुयोग्य नियोजन, पर्यटन स्थळांचा विकास, नवीन पर्यटन स्थळांचा शोध, योग्य व परिणामकारक जाहिरात, पर्यटकांच्या मूलभूत सेवा सुविधांची उपलब्धता याद्वारे पर्यटना चा विकास करता येतो.

उद्दिष्टे :-

१. अभ्यास सहलीतील भौगोलिक पर्यटन स्थळांमधील नैसर्गिक व सांस्कृतिक पर्यावरणाचा अभ्यास करणे.
२. अभ्यास सहलीतील ऐतिहासिक पर्यटन स्थळांमधील नैसर्गिक व सांस्कृतिक पर्यावरणाचा अभ्यास करणे.
३. अभ्यास सहलीतील धार्मिक पर्यटन स्थळांमधील नैसर्गिक व सांस्कृतिक पर्यावरणाचा अभ्यास करणे.
४. अभ्यास सहलीतील पर्यटन स्थळांच्या पर्यटन विषयक समस्या अभ्यासणे व उपाय योजना सुचविणे.

सर्वेक्षण पद्धती

ऐतिहासिक पर्यटन या घटकाची पाहणीद्वारे अभ्यास करताना निरीक्षण ही पद्धत अवलंबविण्यात आली. याद्वारे माहिती गोळा करण्यात आली. या पाहणीत निरीक्षणाद्वारे संकलन करताना रस्त्यांची अवस्था, वाहतूक, दळणवळण, निवासीवस्था, धर्मशाळा, भोजनालय, इतर पायाभूत सेवा सुविधा त्यांचे विषयी सविस्तर माहिती निरीक्षणाद्वारे घेण्यात आली.

ऐतिहासिक बाबतीतील माहिती तेथीलगाईडस व इतरकर्मचाऱ्यांकडून घेतली. इतर भागातून आलेल्या पर्यटकांकडून क्षेत्राबद्दलची माहिती घेतली व त्यांचे त्या क्षेत्राबद्दलचे मत जाणून घेतले.

ऐतिहासिक पर्यटनामुळे तेथील आर्थिक व सामाजिक घटकावरपडलेला प्रभाव पाहण्यासाठी तेथील स्थानिक लोकांच्या मुलाखती घेण्यात आल्या

अशा तऱ्हेने निरीक्षण, पाहणी व मुलाखती द्वारे सर्वेक्षण करण्यात आले.

सहल प्रदेशातील प्राकृतिक घटक-

रत्नागिरी हे भारतातील पश्चिम किनारपट्टीत वसलेले महाराष्ट्र राज्यातील एक शहर आहे. या भागाची उत्तर-दक्षिण सुमारे १८० किमी लांबी आणि पूर्व-पश्चिम सुमारे ६४ किमी लांबीचा विस्तार आहे. हा जिल्हा १६.३० अंश ते १८.०४ अंश उत्तर अक्षांश आणि ७३.०२ अंश ते ७३.५३ पूर्व रेखांश या पट्ट्यामध्ये येते. जिल्ह्याचे एकूण भौगोलिक क्षेत्र ८३२६ चौ कि.मी. आहे. सह्याद्रीच्या डोंगर रांगांनी या शहराला पूर्वेकडून वेढले आहे. या डोंगरांच्यापलीकडे सातारा, सांगली आणि कोल्हापूर जिल्हे आहेत. शहराच्या उत्तरेला रायगड जिल्हा आहे, तर पश्चिमेला अरबी समुद्र आणि दक्षिणेला सिंधुदुर्ग जिल्हा आहे.

रत्नागिरी जिल्ह्याची प्राकृतिक विभागाची तीन भागात विभागणी केली जाते.

समुद्र किनाऱ्यालगतचा प्रदेश –

हा प्रदेश साधारणतः समुद्रकिनाऱ्यापासून १० ते १५ किमीपर्यंत विस्तारला आहे. आणि हा भाग समुद्रसपाटीपासून कमी उंचीवर आहे आणि इथे सुमारे २५०० मि.मी. पाऊस पडतो. या क्षेत्रातील बहुतांश व्यवसाय हे समुद्राशी निगडित आहे. या परिसरात असंख्य किनारे, खाडी, समुद्र, किल्ले, बंदरे, गरम पाण्याचे झरे, लेणी, मंदिरे आणि इतर धार्मिक स्थळे, निसर्गरम्य स्थळे आहेत. तसेच हे शहर काही महान व्यक्तींचे जन्मस्थान आहे. पर्यटन क्षेत्रामध्ये प्रामुख्याने आंतर्देशीय व समुद्री जलमार्ग, समुद्री उद्याने, समुद्रपर्यटन, नौकाविहार, पाणबोटी, मासेमारी यासारख्या जल क्रीडा समाविष्ट आहेत. परंतु रस्त्यांची सुविधा व्यवस्थित नसल्यामुळे इथे पोचणेच कठीण आहे.

डोंगरी प्रदेश –

ह्या प्रदेशाचा विस्तार सह्याद्री पर्वताच्या पश्चिमेकडील उतारापासून १० ते १५ कि.मी. पर्यंत आहे. हा प्रदेश समुद्रसपाटीपासून थोडा उंचीवर आहे. इथे सुमारे ३५०० मि.मी. पाऊस पडतो. जरी जंगल जलद गतीने नष्ट होत असली तरी या प्रदेशाचा बहुतांश भाग हा

जंगलांनीच आच्छादलेला आहे. पश्चिमेकडील वारा वाहणाऱ्या ठिकाणी तापमानात घट आढळते. या परिसरात डोंगरी किल्ले, घाट रस्ते, जंगले, वन्यजीवन इत्यादींचा समावेश आहे. या भागात अनेक ठिकाणी मनोरम्य दृश्ये आहेत. पर्यटकांसाठी याठिकाणी वन्य जीवन निरीक्षण, जंगल सफर, पक्षी अभयारण्य, ट्रेकिंग, हायकिंग, हॉलिडे रिसॉर्ट्स यांसारख्या सुविधा उपलब्ध आहेत.

मध्य डोंगराळ प्रदेश –

हा परिसर समुद्र किनारपट्टी आणि डोंगराळ प्रदेशांच्या मध्ये असून तो समुद्रसपाटीपासून मध्यम उंचीवर आहे. मुंबई-गोवा-महामार्ग आणि कोकण रेल्वेमार्गामुळे इथे जाणे सुलभ झाले आहे. परंतु धार्मिक स्थळे, गरम पाण्याचे झरे इत्यादी पर्यटकांना आकर्षित करणाऱ्या जागा इथे खूप कमी आहेत.

नद्या

रत्नागिरी जिल्ह्यात वाशिष्ठी , जगबुडी , सावित्री , बाव, रत्नागिरी, मुचकुंदी, जैतापूर आदि प्रमुख नद्या असून त्या सह्याद्री पर्वतात उगम पावून पश्चिमेकडे वाहत जातात आणि अरबी समुद्राला जाऊन मिळतात. नद्यांचे पात्र उथळ असल्यामुळे पावसाळ्यात त्यांच्या प्रवाहाला खूप गती असते. त्यामुळे या नद्यांचा मर्यादित उपयोग होतो.

डोंगर रांगा

जिल्ह्याच्या पूर्व सीमेवर सह्याद्रीच्या उंच रांगा आहेत. या पर्वत शिखरांची उंची साधारणपणे ४०० ते २००० मीटर आहे. हा खडकाचा उभा भाग व किनारपट्टी यामधील प्रदेश एकमेकांना समांतर अशा असंख्य डोंगर रांगा असल्यामुळे रत्नागिरी जिल्ह्यात प्रवेश करताना घाट उतरून प्रवेश करावा लागतो.

वनक्षेत्र-

रत्नागिरी जिल्हयाचे एकूण वनक्षेत्र ७००१.६७हेक्टर आहे. या वनामध्ये साग, निलगिरी, खैर, काजू, आंबा, काजू, फणस,पाईन, धामण, शिवन, साग, खैर, जांभूळ, चिंच, शिवरी यासारखी झाडे आढळतात. जिल्हयाचे क्षेत्रफळ एकूण ८२०८ चौ.कि.मी असून त्यापैकी राखीव वनक्षेत्र ४८.९१ % आहे. संरक्षित वनक्षेत्र ०.०३ % तसेच वर्गीकृत वनक्षेत्र २३.८८आहे.

कृषि क्षेत्र-

लागवडीखाली आलेले क्षेत्र – २लाख ७५हजार हेक्टर. प्रमुख पिके : आंबा, नारळ, फणस, सुपारी, भात, नाचणी.

सहल प्रदेशातील आर्थिक घटक

१)शेती:-

सह्याद्रीपर्वतीयभागातपर्वतउतारांवरपायऱ्यापायऱ्याचीशेतीकेलीजाते. हा प्रदेश जास्त पर्जन्याचा प्रदेश असल्यामुळे येथे तांदळाची शेती केली जाते. बटाटा, गाजर, बीट, कंदमुळे, फ्लावर, कोबी, स्ट्रॉबेरी, तुती, भुईमूग इत्यादी पिके आढळतात. सह्याद्रीच्या पश्चिम उतारावर तांदूळ ,गहू, हरभरा, नाचणी यासारखी पिके घेतली जातात. कोकणात उष्ण व दमट हवामान व भरपूर पर्जन्य यामुळे तांदूळ शेती मोठ्या प्रमाणात केली जाते .त्याचबरोबर गहू व विविध भाज्यांचे उत्पादन घेतले जाते.

२)उद्योगधंदे:-

कोकणामध्येशेतीहामुख्यव्यवसायविविधफळांचेउत्पादनयाभागातघेतलेजाते. आंबा, फणस, काजू याच्या उत्पादनात कोकण अग्रेसर आहे. या फळांवर प्रक्रिया करून इतर विविध पदार्थ तयार करण्याचा उद्योग कोकणात मोठ्या प्रमाणात केला जातो. उदाहरणार्थ अंबावडी, फणसपोळी . सरबत इत्यादी सागरी सानिध्य लाभल्यामुळे मासेमारीचा व्यवसाय कोकणात मोठ्या प्रमाणात केला जातो .त्याचबरोबर अलीकडच्या काळात कोकणात पर्यटन व्यवसायाचा उद्योग मोठ्या प्रमाणात केला जातो. याशिवाय डिक गोळा करणे, वृक्षतोड करणे असे विविध व्यवसाय या भागात केले जातात .

सहल प्रदेशातील सांस्कृतिक घटक

१) लोकसंख्या:-

लोकसंख्याम्हणजे मनुष्यबळ हे अत्यंत महत्त्वाचे संसाधन आहे. लोकसंख्येच्या घनतेवर भूरचना, हवामान, मृदा यासारख्या प्राकृतिक घटकांबरोबर विविध आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक घटक परिणाम करतात. कोकणामधील मुंबई उपनगराची इ. स. १९९१ मध्ये लोकसंख्येची घनता १२६४२ चौ. कि.मी. ठाणे ५४७ चौ. कि.मी. रायगड जिल्हा २५४ चौ. कि.मी. रत्नागिरी १८८ चौ. कि.मी. सिंधुदुर्ग १६० चौ. कि.मी. याप्रमाणे लोकसंख्या घनता आढळते.

२) पेहराव किंवा पोशाख:-

कोकणातील लोकांचा पोशाख साधा आहे. शहरी व ग्रामीण भागातील पुरुष शर्ट पॅन्ट घालतात. तर ग्रामीण भागात धोतर पायजमा शर्ट व स्त्रिया साडी नेसतात. काही पुरुष पागोटे घालतात किंवा टोपी घालतात. कोकणातील स्त्रियांना दागिन्यांची हौस आहे. गळ्यात सुवर्ण अलंकार, नाकात चमकी, पायात पैजण, कानात रिंगा किंवा कर्णफुले या स्त्रिया परिधान करतात.

३) भाषा:-

कोकणात मराठी व कोकणीतसेच काही प्रमाणात मालवणी भाषा बोलणारे लोक आढळतात. काही सुशिक्षित लोक इंग्रजी व हिंदी बोलतात.

४) आहार:-

कोकणी लोक आहारात तांदूळ, गहू, डाळी, आमटी, वरण, पालेभाजी, लोणची, पापड्यांचा उपयोग करतात. विशेष प्रदेशात होणाऱ्या उत्पादनांचा यांच्या अन्नात समावेश केला जातो. आंबा, फणस, काजू यांचे उत्पादन कोकणात होत असल्याने या पदार्थांच्या व त्यांच्यापासून

बनलेल्या इतर पदार्थांचा जेवणात मोठ्या प्रमाणात समावेश केला जातो. कोकणाला सागरी किनारा लाभलेला असल्यामुळे आहारात विविध प्रकारच्या माशांचा मोठ्या प्रमाणात समावेश होतो.

५) वसाहती

a) ग्रामीण वसाहती:-

वाई प्रदेशात पर्जन्याचे प्रमाण कमी आढळते. त्यामुळे येथे कौलाची मातीची धाब्याची घरे आढळतात. जसे सह्याद्री पर्वताकडे जावे तसेच पर्जन्याचे प्रमाण वाढते. व त्याचा परिणाम वसाहतीवर दिसून येतो. या भागातील घरे आकाराने लहान कमी उंचीची व उतरत्या छपराची आढळतात. याबरोबर जमिनीपासून थोडी उंच बांधली जातात. कोकणात जास्त पर्जन्यामुळे घरे उतरत्या छपराची व कुडांची मोठ्या प्रमाणात आढळतात. छोटे अंगण, सोपा, बैठकीची खोली, स्वयंपाक घर, न्हाणी, घर व घराच्या मागे बाग, सुपारी, नारळाची बाग व इतर वनस्पती याप्रमाणे सर्वसाधारण घराची रचना असते. घरे चौकोनी आकाराची किंवा आयताकृती आकाराची आढळतात. काही तुरळक ठिकाणी गोलाकार आकाराच्या छोट्या झोपड्या आढळतात. या नारळाच्या झाडापासून बनलेल्या आढळतात.

b) शहरी वसाहती:-

शहरीभागात सिमेंटकाँक्रीटची बंगले, कौलारू घरे, पत्र्याची घरे, रस्त्यात दुतर्फा झाडी आढळतात. या ठिकाणी दाट वसाहती आहेत. येथील घरे चौकोनी आकाराची आहेत. प्रचंड पावसामुळे बहुतांश घरे उतरत्या छपराचे आढळतात

भौगोलिक पर्यटन स्थळ

प्रीतीसंगम

कराडच्या उत्तर सीमेवर परस्परांना १८० अंशात येऊन समोरासमोर भेटणाऱ्या कृष्णा कोयनांचा प्रीती संगम जगात एकमेव आहे .यशवंतरावांच्या निधनानंतर प्रीती संगमावर त्यांच्या समाधी नजीक प्रीती संगम उद्यान आहे. या ठिकाणी कृष्णामाईचे मंदिर आहे .या ठिकाणी ८४ वे अखिल भारतीय नाट्य संमेलन झाले होते. कोयनानगर व धोम येथे झालेल्या धरणमुळे संगमाचा डोह सोडल्यास कृष्णाचे पात्र संध व क्षीण झाले आहे.

कोयनाधरण

कोयना धरणाचा जलाशय(पाणीसाठा) हा शिवसागर या नावाने ओळखला जातो. हा जलाशय त्याच्या निसर्ग संपन्न परिसरा करिता परिचित आहे. जलाशयाच्या दुसऱ्या टोकाला तापोळा नावाचे गाव आहे. त्या ठिकाणी कोयना बोळशी आणि कांदोटा या नद्यांचा संगम आहे .त्या परिसरात बोटिंग व इतर पर्यटन सुविधा उपलब्ध आहेत. जलाशयाच्या काठाने कोयना अभयारण्य आहे.

या धरणाची उंची १०३.०२ मी.आहे. महाराष्ट्रातील सर्वात जास्त उंचीचे धरण आहे. या धरणाची लांबी ९०७.७२ मी. आहे हे धरण रबल काँक्रीट ने बांधलेले आहे. या धरणामध्ये पाणी साठवण्याची क्षमता २७९७.४ दशलक्ष घनमीटर आहे .वापरणे योग्य क्षमता २६७७.६ दशलक्ष घनमीटर .या धरणामुळे १२१०० हेक्टर ओलीताखाली आलेले क्षेत्र आहे .९८ गावे ओलीताखाली आहे.

पहिल्या टप्प्यामध्ये जलप्रवाहाची उंची ४७५ मी. आहे .जास्तीत जास्त विसर्ग १६४ क्युसेक आहे. विद्युत निर्मिती क्षमता २६०मेगावॉट आहे. विद्युत जनित्र ४x ६५ मेगावॉट चालते.

दुसऱ्या टप्प्यांमध्ये जलप्रपाताची उंची ४९० मीटर आहे. जास्तीत जास्त विसर्ग १६४ क्युसेकआहे. वीजनिर्मिती क्षमता ३०० मेगावॉट. विद्युत जनित्र ४ x७५ मेगावॉट चालते .

तिसऱ्या टप्प्यामध्ये जलप्रपाताची उंची ४९६ मी आहे. जास्तीत जास्त विसर्ग २६० क्युसेक आहे. आणि वीज निर्मिती क्षमता १००० मेगावॉट आहे. विद्युत जनित्र ४x २५० मेगावॉट चालते.

उन्हवरे गरम पाण्याचे झरे

कोकणप्रदेशातीलठाणे, रायगड, रत्नागिरी या जिल्ह्यांमध्ये अनेक ठिकाणी गरम पाण्याचे कुंड आहेत. ह्या गरम पाण्याच्या कुंडाजवळ भाविक, पर्यटक आणि हल्लागुल्ला करणारे पर्यटक कायमच गर्दी करतात. दापोली तालुक्यात असे गरम पाण्याचे कुंड उन्हवरे या गावी आहेत. उन्हवरे हे गाव दापोली शहरापासून ३५ कि.मी अंतरावर आहे. या कुंडात वर्षाचे बाराही महिने गरम पाणी असते, कारण येथील गरम पाण्याचे झरे कधीही आटत नाहीत. उन्हाळा असो वा पावसाळा येथील पाण्याची पातळी कायम एक समान असते.

आणि पाण्याच्या तापमानातही अजिबात फरक पडत नाही. येथील झऱ्यांचा वेग ताशी आठ ते दहा हजार लिटर आहे. आणि पाण्याचे तापमान ७० अंश सेल्सिअस असते.

या पाण्यात गंधक आणि कार्बनडायऑक्साईडचे मिश्रण आहे. गंधकाचे प्रमाण जास्त असल्यामुळे या पाण्यात अंधोळ केल्यानंतर त्वचा रोग नाहीसे होतात शिवाय दिवसभराचा थकवा असला तरी तो क्षणभरात चटकन नाहीसा होतो. फक्त या पाण्यात उपाशीपोटी जाणे टाळावे, कारण उपाशीपोटी असल्यास चक्कर येण्याची शक्यता वाढते. उन्हवरे येथे कमरे एवढे पाणी राहिल अशा स्नान कुंडाची व्यवस्था केलेली आहे. शिवाय स्त्रियांसाठी बंदिस्त स्नान कुंडही आहेत. या स्नान कुंडात आंधोळ करणे निश्चितच एक आल्हाददायक आणि सुखद अनुभव असतो. गावातील लोक तर हा अनुभव रोजच्या रोज अगदी आवर्जून घेत असतात.

मुरुड बीच

मुरुडलामुरुड-जंजिरा (अलिबागजवळ) पासून वेगळे करण्यासाठी सामान्यतःमुरुड-हरनाईम्हणतात. मुरुडहेनिसर्गरम्यसमुद्रकिनारे, प्राचीन मंदिरे आणि मध्ययुगीन सागरी किल्ल्यासाठी प्रसिद्ध असलेले एक वाढते पर्यटन स्थळ आहे. मुरुड बीच मुरुड मधील सर्वात प्रसिद्ध ठिकाण आहे. मुरुड समुद्रकिनारा अतिशय मऊ वाळूचा बनलेला आहे आणि पोहण्यासाठी सुरक्षित आहे. पॅरासेलिंग, ड्यून बग्गी राईड्स, उंट राईड्स, हॉर्स-कार्ट राईड्स आणि वॉटर स्कूटर सारखे उपक्रम उपलब्ध आहेत. डॉल्फिन पाहण्याच्या बोटी पर्यटकांना डॉल्फिन पाहण्यासाठी समुद्रात घेऊन जातात.

हर्णेबंदर

हर्णे गाव हे दापोली तालुक्यामध्ये असून ते रत्नागिरी जिल्ह्यामध्ये आहे. हे गाव समुद्रकिनारा असल्याने बंदर म्हणूनही प्रसिद्ध आहे. कोकणामधील महाड, मंडणगड आणि खेड कडूनगाडीमार्गाने दापोलीला पोहोचता

येते. दापोली पासून १६ कि.मी. अंतरावर हर्णे आहे .पावसाळ्यात येथे भरपूर प्रमाणात पाऊस पडतो आणि हवामान समशीतोष्ण राहते. हिवाळ्यात येथील हवामान थंड असते व सकाळी धुके पडते. उन्हाळ्यात हवामान उष्ण असते. पावसाळ्यात येथे भातशेती, नागलीशेती केली जाते.महाराष्ट्रातील प्रसिध्द मासळीबाजार प्रसिध्द हर्णेबंदरातून चालतो.

ऐतिहासिक पर्यटन स्थळ:

रायगड किल्ला

महाराष्ट्रातील एक प्रसिद्ध ऐतिहासिक किल्ला आणि शिवछत्रपतींनी स्थापलेल्या हिंदवी स्वराज्याची राजधानी. रायगड जिल्ह्यात तो महाडच्या उत्तरेस २५ किमी. वर व जंजिऱ्याच्या पूर्वेस ६५ किमी. वर सह्याद्री पर्वतश्रेणीत ५१२५ चौ. किमी. घोड्याच्या नालाप्रमाणे आकार असलेल्या पठारावर वसला आहे. त्याची समुद्रसपाटी. पासून उंची ८८६ मी. असून सभोवती सांदोशी, छत्री निजामपूर, वाघेरी, वाडी, पाचाड असे खेड्यांचे गट दिसतात. रायरी हे या टेकडीचे जुने नाव. पाश्चात्य लोक त्याचा उल्लेख पूर्वेकडील जिब्राल्टर असा करीत. ईशान्येकडील लिंगाणा, पूर्वेकडील तोरणा, दक्षिणेकडील कांगोरा चांभारगड-सोनगड, वायव्येकडील तळेगड व उत्तरेकडील घोसाळगड या किल्ल्यांची रायगडाभोवती संरक्षणाची फळी उभी राहिली. हे जाणूनच शिवाजी महाराजांनी तेथे राजधानी केली.

. त्यांत फ्रायर, हेन्री ऑक्सिंडेन, गोन्कालो मर्तिन्स, टॉमस निकल्स आदींचे वृत्तांत इतिहासावर प्रकाश टाकतात. बाराव्या शतकात रायरी हे मराठे पाळेगारांचे निवासस्थान होते. चौदाव्या शतकात या पाळेगारांनी विजयानगरचे मांडिलकत्व पतकरले. इ. स. १४३९ मध्ये दुसऱ्या अलाउद्दीन बहमनीशाहने तो आपल्या ताब्यात घेतला.

इ. स. १४४९ मध्ये अहमदनगरच्या निजामशाहने रायरी आपल्या ताब्यात घेतली. याकृत इस्तंबोली हा त्यांचा किल्लेदार असतानाच आदिलशाहीच्या वतीने हैबतखानाने रायरीवर हल्ला केला आणि आसपासच्या प्रदेशांसह किल्ला जिंकला. त्याने राजे पतंगराव यास किल्लेदारी दिली. पुढे मलिक जमरून हा हवालदार झाला (१६२१). पुन्हा हा किल्ला निजामशाहीत गेल्याचे दिसते. मोगलांनी निजामशाही नष्ट केल्यानंतर आदिलशाहाशी झालेल्या करारानुसार रायरी आदिलशाहीकडे आली (१६३६). आदिलशाहने १६३६ ते १६४४ दरम्यान जंजिऱ्याच्या सिद्दी घराण्यातील इब्राहीम, सय्यद कब्बरी व शेख अली यांना हवालदारीचे हक्क दिले.

नंतर चंद्रराव मोरे यांच्याकडे रायरी आदिलशाहीतर्फे गेली. शिवाजी महाराजांनी जावळी जिंकून १६५६ च्या सुमारास चंद्रराव मोऱ्यांकडील सर्व किल्ले काबीज केले. त्यात रायरी

१५ एप्रिल ते १४मे १६५६ दरम्यान त्यांच्या हाती आली असावी. शिवाजींनी रायरीचे रायगड असे नाव ठेवले आणि राजधानी करण्याच्या दृष्टीने कल्याणचा सुभेदार आबाजी सोनदेव यास इमारतींची डागडुजी, नव्या इमारती बांधणे, सुरक्षिततेसाठी तटबंदी उभारणे, पाणी पुरवठ्याची व्यवस्था करणे इ. कामे सोपविली. या कामी पन्नास हजार होन खर्च करण्यात आला. तिथे तीन-चार वर्षांत लहानमोठ्या तीनशे वास्तू बांधण्यात आल्या. शिवाजी महाराजांनी १६६२ मध्ये कायमच्या राजधानीसाठी रायगडची निवड केली; तथापि १६७० पर्यंत येथे राजधानी हलविण्यात आली नव्हती.

१६७४ मध्ये येथेच स्वतःला महाराजांनी राज्याभिषेक करून घेतला. त्यांच्या मृत्यूनंतर १६८९ पर्यंत तो छ. संभाजीच्या ताब्यात होता. पुढे मोगलांनी तो घेतला (१६८९) आणि नंतर पुन्हा मराठ्यांनी घेतला (१७३५); परंतु त्याचे वैभव नष्ट झाले. उत्तर पेशवाईत तो राजकीय कैद्यांच्या बंदिवासाचे ठिकाण होते. नाना फडणीस व दुसरा बाजीराव यांनी पडत्या काळात सहकुटुंब त्याचा आश्रय घेतला. नाना फडणीसाने १७९६ मध्ये काही इमारतींची डागडुजी केली. मराठ्यांचा पराभव करून ब्रिटिश लष्करी अधिकारी कर्नल प्रॉथरने १० मे १८१८ रोजी रायगड जिंकून घेतला. त्यावेळच्या तोफांच्या माऱ्यात अनेक इमारती पडल्या. त्यानंतर शिवजयंती उत्सवानिमित्त १८९७ मध्ये लो. टिळक प्रभृतींनी लोकजागृतीसाठी या ऐतिहासिक वास्तूला पुन्हा उजाळा दिला. आता ते पर्यटकांचे एक प्रेक्षणीय स्थान झाले आहे.

नगारखाना, मनोरे, बुरूज, मंदिरे इ. काही तुरळक वास्तू वगळता रायगडावरील बहुतेक इमारती आज नष्ट झालेल्या आहेत. त्यांचे भंग अवशेष इतस्ततः विखुरलेले असून त्यांतून वास्तूंच्या भव्यतेची कल्पना येते. रायगडावर पाचाडकडून वाडीमार्गे जाणारा रस्ता अधिक सोयीचा आहे. किल्ल्यास हिरकणी, टकमक, भवानी आणि श्रीगोंदे अशी चार टोके असून टकमक टोक व हिरकणी यांबद्दल रोमांचकारी दंतकथा प्रसिद्ध आहेत.

चोर दरवाज्याशिवाय किल्ल्याला एकच महाद्वार आहे. इतर बाजूंनी कातळ व काही ठिकाणी तटबंदी आहे. नाणे दरवाजा हे रायगडचे सुरुवातीचे प्रवेशद्वार असून त्याच्या आतील बाजूस महादरवाजा लागतो. तेथे बावीस मीटर उंचीचे दोन बुरूज आहेत. पहारेकऱ्यांसाठी दोन देवड्या होत्या. त्यातून आत गेल्यानंतर कोठारे लागतात. शिवाजींनी मुसलमानांसाठी एक मशीद बांधली होती. दक्षिणेस आडवाटेला चोरदरवाजा आहे. पुढे एक किमी.वर रायगडचा सपाट भाग आहे. येथे फरास मदारशाह या मुस्लिम साधूची कबर आहे. त्याजवळ अंडाकृती हत्ती तलाव (३३ X २३ मीटर) आणि पुढे

शंभर मीटरवर गंगासागर तलाव (३३ X ३० मीटर) आहे. त्याच्या दक्षिणेस दोन मजली उंच दोन मनोरे आहेत. पूर्वी ते पाच मजली होते.

मनोऱ्याच्या पश्चिमेस ३१ पायऱ्या चढून गेल्यावर बालेकिल्ल्याचा पालखी दरवाजा लागतो. बालेकिल्ल्याचे क्षेत्रफळ ३०० X १५० मीटर असून सभोवती तटबंदी होती. आतील बाजूस जीर्ण झालेल्या इमारतींच्या दोन रांगा लागतात. उजवीकडे राण्यांचे सात महाल असून डावीकडे चाकरांच्या खोल्या होत्या.

त्या सर्वांची संडास-सांडपाण्यासह उत्तम व्यवस्था केलेली होती. बालेकिल्ल्याच्या मध्यभागी सिंहासनाचा चौथरा असून तो सुस्थितीत आहे. सिंहासनासमोर कारंजे असून त्यापुढे पूर्वेला १६ मीटर उंचीचा भव्य नगरखाना आणि बालेकिल्ल्याचे मुख्य प्रवेशद्वार आहे. येथेच शिवाजीराजांचा दरबार भरत असे. या सभागृहात ध्वनिकीच्या दृष्टीने विचार केलेला दिसतो; कारण नगरखान्यासमोरील व्यक्तीस सिंहासनाजवळ बोललेले स्पष्ट ऐकू येते. त्यासमोर शिवाजींचा वाडा व त्याभोवती कार्यालयीन इमारती होत्या.

नगरखान्याच्या पूर्वेस कुशावर्त नावाचा तलाव आहे व जवळच श्रीगोंदे टोक आहे. याच्या दरम्यानच्या जागेत शिवाजींच्या अष्टप्रधानांचे वाडे होते. त्याच्या थोडे पुढे दारूखान्याचे कोठार (२५ X ६ मीटर) आहे. बालेकिल्ल्याच्या वायव्येस पीलखान्याची जीर्णशीर्ण वास्तू आहे. त्याच्या उत्तरेस गडावरील प्रसिद्ध बाजारपेठेचे अवशेष जोत्याच्या रूपाने अवशिष्ट आहेत. दोन्हीकडील मिळून येथे एकूण चव्वेचाळीस दुकाने होती. दोन रांगांत फरसबंदी असून सु. बारा मीटरचा रुंद रस्ता आहे. तेथून ईशान्येस प्राकारात हेमाडपंती पद्धतीने बांधलेले जगदीश्वर महादेवाचे मंदिर असून त्याच्या प्रवेशद्वारापाशी मारुतीची सुरेख पाषाणमूर्ती आहे. मंदिराभोवती नृत्यांगनांच्या राहण्याच्या खोल्या आहेत. मंदिरात एका शिलालेखावर राज्याभिषेकाची मिति-तिथी व शक यांचा उल्लेख आहे. मंदिराच्या पूर्व दरवाज्याच्या पुढे शिवछत्रपतींची समाधी व घुमटाकृती स्मारक आहे. त्याच्या समोर इमानी वाघ्या कुत्र्याचेही स्मारक आहे.

रायगडावरील इमारतींचा कालदृष्ट्या शोध घेणे कठीण आहे. शिवाजी-संभाजीनंतर त्याकडे दुर्लक्ष झाले आणि पेशवाईत तिथे फारसे बांधकाम झाले नाही, हे निश्चित. येथील वास्तुशैलीविषयी तज्ञांत मतैक्य नाही. अवशिष्ट वास्तूंतून सार्सेनिक व इस्लामी वास्तुशिल्पशैलीचे मिश्रण आढळते, प्रसंगोपात त्यात काही स्थानिक वास्तुविशेषही मिसळलेले दिसतात.

सुवर्णदुर्ग

महाराष्ट्रातील एक प्रसिद्ध जलदुर्ग रत्नागिरी जिल्ह्याच्या दापोली तालुक्यातील हर्णे बंदराजवळ हा किल्ला असून बंदर ते किल्ला हे अंतर एक किमी आहे. मोटरबोटीने २५ मिनिटांत किल्ल्यापर्यंत पोहोचता येते. किल्ल्याचे क्षेत्रफळ ४.५ हेक्टर असून किल्ल्याची उत्तर-दक्षिण लांबी ४८० मी. आणि रुंदी १२३ मी. आहे.

सुवर्णदुर्ग किल्ल्यामध्ये प्रवेश करण्यापूर्वी मुख्य दरवाजापासून १०० मी. अंतरावर समुद्राजवळ तुरळक तटबंदी व एका भग्न दरवाजाचे अवशेष दिसतात. या भग्न दरवाजातून आत डावीकडे दोन तोफा अर्ध्या गाडलेल्या स्थितीत आहेत. तसेच पुढे ७ फूट लांबीची एक तोफ आहे. पुढे सुमारे ३० फूट उंचीचे दोन भक्कम बुरूज व त्यांमधून दरवाजाकडे जाणाऱ्या पायऱ्या दिसतात. या पायऱ्यांच्या वाटेने बुरुजांमधून डावीकडून मुख्य दरवाजाजवळ जाता येते. मुख्य दरवाजा कल्पकतेने बांधलेला असून तो अद्यापि उत्तम स्थितीत दिसून येतो. दरवाजाच्या आसपास अनेक शिल्पाकृती पाहायला मिळतात. दरवाजाची कमान पूर्णावस्थेत असून कमानीच्या शेजारील भिंतीवर हनुमानाचे शिल्प कोरलेले आहे. सध्या हनुमानाचे हे शिल्प शेंदूर लावून रंगविले आहे. दरवाजा उत्तराभिमुख असून हनुमानाचे शिल्प पूर्वाभिमुख आहे. या महादरवाजाच्या कमानीवर मध्यभागी फुलाचे शिल्प कोरलेले आहे. कमानीच्या वरच्या भागात नक्षीकाम केलेले दिसते. या दरवाजात दिसणारी सर्वांत महत्त्वाची आणि वेगळी गोष्ट म्हणजे महादरवाजाच्या पायरीवर असलेले कासवाचे शिल्प. इतर कोणत्याही सागरी किल्ल्यावर किंवा जलदुर्गावर अशा प्रकारे कासवाचे शिल्प कोरल्याचे दिसत नाही. दहा ते बारा बांधीव पायऱ्या चढून महादरवाजापर्यंत पोहोचता येते. दरवाजाच्या आतील बाजूने सैनिकांसाठी प्रशस्त देवड्या बांधलेल्या आहेत. महादरवाजाच्या कमानीतून आत गेल्यावर डावीकडे जी देवडी आहे त्यामध्ये दोन मोठ्या खोल्या बांधलेल्या आहेत.

मुख्य दरवाजा-

किल्ल्यात प्रवेश केल्यावर डावीकडे देवडीतील खोलीलगतची बांधीव पायऱ्यांची एक वाट पूर्वेकडील तटबंदीवर जाते. किल्ल्यामध्ये गवत व बोरांच्या झाडांचे जंगल वाढलेले दिसून येते. पश्चिमेकडील तटाच्या वाटेवर खडकात खोदलेले तीन तलाव दिसून येतात. हे तीनही तलाव एकमेकांना जोडलेले आहेत. हे तलाव पश्चिमेकडील तटबंदीलगतच आहेत. तलावाच्या जवळ तटबंदीमध्ये एक चोरदरवाजा आहे. सु. ४ फूट उंच असा हा चोरदरवाजा उत्तम स्थितीत दिसून येतो. या चोरदरवाजाची किल्ल्याच्या आतील बाजूची कमान सुंदर

आहे. या कमानीतून पायऱ्यांची वाट चोरदरवाजाने पश्चिमेकडील समुद्रात बाहेर पडते. चोरदरवाजातून किल्ल्याबाहेर पडण्यासाठी खडकात खोदलेल्या पायऱ्यांचे अवशेष दिसतात. पश्चिमेकडील तटबंदीत असलेल्या पाच बुरुजांची रांग अप्रतिम दिसते. प्रत्येक बुरुज साधारणतः २५-३० फूट उंचीचा असून सुवर्णदुर्ग किल्ल्याच्या तटबंदीत एकूण २४ बुरुज बांधलेले दिसतात.

पश्चिमेकडील बुरुज

पूर्वेकडील तटावरून गडाच्या दक्षिण टोकाकडे जाताना उजवीकडे एक कोरडा तलाव दिसतो. तसेच पुढे याच तटबंदीजवळ आणखी एक खडकात खोदलेले पाण्याचे टाके आहे. पुढे अर्धवट बुजलेल्या स्थितीतील एक विहीर आहे. सर्वांत शेवटी दक्षिण टोकाला कोठारसदृश बांधकामाचे अवशेष दिसतात. गडाच्या उत्तर भागातही दाट झाडीने झाकलेली बांधकामाची काही जोती दिसतात. ही जोती वाड्याची, घरांची की कोठारांची आहेत, याबाबत माहिती मिळत नाही.

इ. स. १६४० मध्ये कान्होजी आंग्रे यांचे वडील तुकोजी आंग्रे शहाजीराजांकडे होते. निजामशाही संपल्यावर दक्षिण कोकणातील भाग हा आदिलशाहीत समाविष्ट झाला. पुढे तो भाग लगेचच छ. शिवाजी महाराजांनी घेतला. त्यामुळे आदिलशाहीत सुवर्णदुर्गसारख्या किल्ल्याचे बांधकाम झाले, असे वाटत नाही. तुरळक तटबंदी निजामशाहीत बांधली गेली असावी. इ. स. १६५९ पर्यंत तुकोजी आंग्रे छ. शिवाजी महाराजांबरोबर होते. इ. स. १६७४ मध्ये मराठी आरमाराकडून सुवर्णदुर्गची पद्धतशीरपणे दुरुस्ती केली गेली. कान्होजी आंग्रे यांचे बालपण अंजनवेल येथे गेले. कान्होजींनी सुवर्णदुर्गाच्या किल्लेदाराच्या हाताखाली काम करण्यास सुरुवात केली. कान्होजींचा पराक्रम पाहून छ. राजाराम महाराजांनी सुवर्णदुर्गाच्या काराभारात त्यांना बढती दिली. एका लढाईत सुवर्णदुर्गाचा किल्लेदार फितुर झाला, तेव्हा त्या लढाईची सर्व सूत्रे कान्होजींनी आपल्या हाती घेऊन पराक्रम गाजविला होता.

चोरदरवाजा

कान्होजी आंग्रे यांना ताराबाईच्या पक्षाकडून सरखेल ही पदवी १६९४ मध्ये मिळाली. इ. स. १६९८ मध्ये सिदोजी गुजर यांच्या मृत्युमुळे कान्होजी आंग्रे मराठी आरमाराचे मुख्य अधिकारी झाले. या आरमाराच्या छावण्या सुवर्णदुर्ग व विजयदुर्ग येथे होत्या. इ. स. १७१३ मध्ये कान्होजी आंग्रे छ. शाहू महाराजांच्या पक्षात आले. तेव्हा

सुवर्णदुर्ग छ. शाहू महाराजांकडे आला. इ. स. १७३१ पर्यंत कोणतीही लढाई न होता सेखोजी आंग्रे यांच्या नेतृत्वाखाली सुवर्णदुर्ग मराठ्यांकडेच होता. इ. स. १४५५ च्या आसपास सुवर्णदुर्ग तुळाजी आंग्रे यांच्याकडे होता. पेशवे व इंग्रज यांच्या एकत्रित फौजांनी मिळून इ. स. १७५५ मध्ये सुवर्णदुर्गावर स्वारी केली. रामाजी पंत महादेव हे मराठा सरदार जमिनीमार्गे, तर इंग्रजांनी सागरामार्गे हल्ला केला. यामध्ये तुळाजी आंग्रेंना पलायन करावे लागले. सुवर्णदुर्गावर आगीच्या गोळ्यांचा मारा केल्यामुळे किल्ल्यातील गवत पेटले. गवतांमुळे दारू कोठारानेही पेट घेतला. याच दरम्यान गोवा म्हणजे हर्णे किल्ल्यावरही मारा करण्यात आला. प्रथम गोवा पेशव्यांना मिळाला. आंग्र्यांच्या सैन्याने २२ मार्च ते ६ एप्रिलपर्यंत सुवर्णदुर्ग झुंजवला. अखेर कमांडर जेम्सने किल्ला जिंकून पेशव्यांच्या स्वाधीन केला. इ. स. १८०२ मध्ये दुसरे बाजीराव काही काळासाठी सुवर्णदुर्गमध्ये राहिले होते.

इ. स. १८०३ मध्ये एका मराठा सरदाराने पेशव्यांकडून सुवर्णदुर्ग घेतला; पण लगेचच इंग्रजांनी किल्ला परत जिंकून पेशव्यांना दिला. इ. स. १८१८ मध्ये कर्नल केनेडी याने सुवर्णदुर्ग किल्ला पेशव्यांच्या शिबंदीकडून पुन्हा जिंकून घेतला.

धार्मिक पर्यटनस्थळ

हरिहरेश्वर

महाराष्ट्रातल्या सावित्री नदी जिथे अरबी समुद्राला मिळते. तेथे तिच्या मुखावर हरिहरेश्वर नावाचे गाव आहे. नदीच्या दुसऱ्या (उत्तर) तीरावर श्रीवर्धन हे गाव आहे. ही दोन्ही गावे रायगड जिल्ह्यात येतात. हरिहरेश्वरला मुंबई-गोवा रस्त्यावरील दासगावपासून फाटा फुटतो, तर श्रीवर्धनचा रस्ता माणगाव येथे सुरू होतो. श्रीवर्धनवरूनही होडीने हरिहरेश्वरला जाता येते. माणगाव कोकण रेल्वेने जाता येते. तेथूनही हरिहरेश्वरला जाता येते.

कोकणपट्टीतील एक निसर्गरम्य असे पवित्र तीर्थस्थान. एका बाजूला हिरव्यागार गर्द वनश्रीने नटलेला डोंगर तर दुसऱ्या बाजूला नयनरम्य स्वच्छ व निळा समुद्र व रुपेरी वाळूने आकर्षित करणारा अमर्याद समुद्रकिनारा. तसेच नारळी पोफळीच्या बागांच्या साक्षीने आणि डोंगरदऱ्यांच्या कुशीत विसावलेले हे तीर्थस्थान आहे. हरिहरेश्वर, कालभैरव योगेश्वरी, सिद्धिविनायक व हनुमान अशी चार मंदिरे तसेच समुद्रकिनारी असणारे विष्णूपद, गायत्रीतीर्थ, वक्रतीर्थ, सूर्यतीर्थ, यज्ञकुंड, विष्णूतीर्थ अशी अनेक ठिकाणे आहेत. कर्नाटकातील गोकर्ण ते ठाणे जिल्ह्यातील निर्मळ हे पाचशे मैलांचे दक्षिणोत्तर अंतर व ४८ मैल रुंद एवढा प्रचंड परिसर हा श्री क्षेत्र हरिहरेश्वराचा परिसर मानण्यात येतो. सावित्रीला दिलेल्या वराप्रमाणे ब्रह्मदेवाने सावित्रीसह यज्ञ केला. या हरिहरेश्वर क्षेत्राच्या दक्षिण दिशेला व उत्तर दिशेला बारा ज्योतिर्लिंग स्थाने आहेत. देशात ऐकून १०८ तीर्थस्थाने असली तरी प्रमुख तीर्थ हरिहरेश्वर मध्ये आहे असे मानले जाते. हरिहरेश्वरचा महापवित्र क्षेत्र असा उल्लेख 'श्री हरीहरेश्वर माहात्म्य' पोथीमध्ये आहे. हरिहरनावाच्या पश्चिमाभिमुख असलेल्या या देवात हरिस्वरूप व हरस्वरूप या दोन्हींचा संगम झाला आहे.

रायगड जिल्ह्यातील श्री क्षेत्र हरिहरेश्वर हे स्थान दक्षिण काशी म्हणून प्रसिद्ध आहे. हरिहरेश्वरला भारतातील एक महत्त्वाचे तीर्थस्थान मानले जाते. हरिहरेश्वर हे गाव ब्रह्मगिरी, विष्णूगिरी, शिवगिरी, पार्वती या चार टेकड्यांच्या कुशीत आहे. गावाच्या उत्तरेकडे हरिहरेश्वराचे देऊळ आहे या क्षेत्रास भगवान विष्णूंचा आशीर्वाद मिळाला असल्याचे मानले जाते. त्यामुळेच याचा संदर्भ देवघर किंवा देवाचे निवासस्थान असाही दिला जातो. श्री हरिहरेश्वर हे शिवस्थान पेशव्यांचे कुलदैवत आहे. येथे असलेली काळभैरव आणि श्री योगेश्वरी यांची देवळे देखील महत्त्वाची स्थाने आहेत.

हरिहरेश्वराचे देऊळ बरेच जुने आहे. ते शिवकालीन असावे असा अंदाज आहे. परंतुबांधकामाचा निश्चित कालखंड सांगता येत नाही. पहिल्या बाजीरावाने या मंदिराचा जीर्णोद्धार १७२३ मध्ये केल्याचे पुरावे आहेत. येथील सर्व देवळांना खास कोकणी पद्धतीची उतरती छपरे आहेत. हरिहरेश्वर क्षेत्रातील सर्वात महत्त्वाचे देऊळ काळभैरवाचे आहे. याची एक आख्यायिका अशी आहेकी, बळी राजाकडून तीन पावले भूमी घेताना वामनाने ठेवलेले दुसरे पाऊल हरिहरेश्वरापासून सुरू झाले. दुसरी आख्यायिका अशी आहे की अगस्ती मुनी शांततेच्या शोधात भ्रमण करत होते तेव्हा हरिहरेश्वरातील चार स्वयंभू लिंगांच्या दर्शनाने त्यांचे मन शांत झाले.

सर्वसाधारणपणे प्रथम काळभैरवाचे दर्शन, नंतर हरिहरेश्वराचे दर्शन करून परत काळभैरवाचे दर्शन घ्यावे अशी प्रथा येथे आहे. या क्षेत्रात ज्या चार टेकड्या आहेत त्यांच्यासारखी रचना हरिहरेश्वराच्या लिंगावर दिसून येते. या दोन्ही देवळात दर्शन घेतल्यावर कराव्या लागणाऱ्या प्रदक्षिणेचा मार्ग डोंगर आणि समुद्राजवळच्या खडकांवरून जातो. या मार्गावरील शे-दीडशे पायऱ्या खाली उतरून त्या डोंगराची प्रदक्षिणा केली जाते. या संपूर्ण प्रदक्षिणेचे अंतर एक कोस असल्याने तिला कोसाची प्रदक्षिणा असे म्हणतात. या मार्गातून दिसणारा समुद्र आणि तिथले सृष्टीसौंदर्य डोळ्यांचे पारणे फेडणारे आहे. या क्षेत्राला नयनरम्य समुद्रकिनारा लाभला आहे. येथे फेसाळणाऱ्या समुद्राच्या लाटा आणि त्या लाटांचा नाद आपल्या कानात घुमू लागतो. त्या लाटांची लय आपल्याला तरंगातून दिसू

लागते. या सागराचे संगीत ऐकताना मन शांतावते. आयुष्यातील चिंता, काळज्यांना तात्पुरता का होईना पूर्णविराम मिळतो.

पर्यटन स्थळांच्या समस्या:

कोकण विभागातील रत्नागिरी जिल्ह्यातील भौगोलिक, ऐतिहासिक, धार्मिक व शैक्षणिक पर्यटन स्थळांचा अभ्यास करताना काही प्रमुख समस्या जाणवल्या त्या पुढील प्रमाणे-

१) वाहतुकीची समस्या:-

रत्नागिरी जिल्ह्यातील भेटी दिलेल्या पर्यटनस्थळांच्या ठिकाणी वाहतुकीच्या अपुऱ्या सोयी सुविधा आढळतात. परिणामी पर्यटकांना वाहतुकीच्या समस्येला सामोरे जावे लागते.

२) पार्किंगची अपुरी सोय:--

सण, उत्सव ,ऐतिहासिक विधी तसेच शालेय सहली, वेगवेगळी शिबिरे तसेच पर्यटनानिमित्त अनेक वेगवेगळ्या ठिकाणाहून लोक येतात. त्यामुळे गाड्यांची संख्या जास्त असते. या गाड्या पार्किंग करण्यासाठी अपुऱ्या सोयीला सामोरे जावे लागते.

३) अन्नछत्राची अपुरी सोय:-

या ठिकाणी वेगवेगळ्या प्रदेशातून भाविक पर्यटक येत असतात त्या ठिकाणी अन्नछत्राची अपुरी सोय आहे. सर्व भाविकांना अन्नछत्राची पुरेशी सेवा देऊ शकत नाही. परिणामी भाविकांना जेवणासाठी खाजगी हॉटेलमध्ये जादा रुपये देऊन अन्न घ्यावे लागते.

४) स्वच्छता गृहांचा अभाव:-

रत्नागिरी जिल्ह्यातील धार्मिक, ऐतिहासिक, शैक्षणिक ,सांस्कृतिक पर्यटनाचे केंद्र असल्याने रत्नागिरीकडे पर्यटनासाठी येणाऱ्यांचा ओघ अधिक आहे. त्याच्यातूनच स्वच्छता गृहांचा अभाव आढळतो.

५) इतर समस्या

पिण्यासाठी पाण्याची उपलब्धता कमी आहे त्याचबरोबर फेरीवाले व दुकाने यामुळे रस्त्यांवर अधिक गोंधळ वाटतो.

उपाय योजना :

- १) रस्त्यांचे रुंदीकरण करणे, त्याचबरोबर योग्यरीत्या डांबरीकरण करणे यामुळे वाहतुकीला अडथळा निर्माण होणार नाही.
- २) पर्यटन ठिकाणी पार्किंगची सोय अपुरी आहे. त्यासाठी पार्किंगची सोय करून देणे.
- ३) बाहेरून येणाऱ्या भाविकांसाठी अन्नछत्राची सोय करण्यात यावी. परिणामी त्यांना जेवणाची व्यवस्था उपलब्ध होईल.
- ४) पर्यटन स्थळाच्या ठिकाणी स्वच्छ पाण्याची उपलब्धता करून द्यावी.
- ५) पर्यटन स्थळावर फेरीवाले यांना योग्य त्या ठिकाणी जागा उपलब्ध करून द्यावी.

संदर्भ सुची:

1) इंटरनेट

a) Talukadapoli.com

[https:// talukadapoli.com places](https://talukadapoli.com/places)

b) mr.m.wikipedia.org

<https://mr.m.wikipedia.org>wiki>

c) हरीहरेश्वर विकिपीडिया

v.m.wikipedia.org

d) <https://mr.vikaspedia.in/education>

२) पश्चिम महाराष्ट्र पर्यटन विकास-पुस्तिका

१. Kamalapur, J. N. The Deccan Forts, Bombay, १९६१.

२. आवळसकर, शां. वि. रायगडची जीवनकथा, पुणे, १९६२

३. घाणेकर, प्र. के. साद सह्याद्रीची ! भटकंती किल्ल्यांची !! पुणे, १९८५

४. जोशी, पु. म. संपा. ऐतिहासिक साधने (इ. स. १५८८-१८२१), मुंबई, १९६४.

५ ठाकरे, प्रबोधनकार, रायगड, मुंबई, १९५१.

६. टिपणीस, गो. गो. रायगडची माहिती, पुणे, १८९६.

७ रामदास, र. वा. रायगड दर्शन, मुंबई, १९५९.

८ गोगटे, चिं. ग. महाराष्ट्र देशातील किल्ले (भाग - २), पुणे, १९०५.

९ जोशी, सचिन विद्याधर, दुर्गजिज्ञासा, पुणे, २०१३.

छायाचित्रे

ऐतिहासिक स्थळ : रायगड किल्ल्यास भेट

अभ्यास सहलीदरम्यान विविध स्थळांना भेट

“Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture”
-Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur's
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

DEPARTMENT OF HISTORY

Academic Year 2023-24

Report of

Visit to

Local Heritage Places

(15th March 2024)

Index

Sr. No.	Content	Page No.
1	Brief Information	02
2	Brief Report and Outcome	02
3	Notice	03
4	Permission	04
5	Attendance	05
6	Snapshot of the Activity	6-7

Brief Information of the Activity

Sr. No.	Title	Details	
1	Organizing Department	Department of History	
2	Title of Activity	Visit to “Local Heritage Places”	
3	Date of Activity	15 th March 2024	
4	Venue/Platform	Kalbhairav Temple, Kolegiri Dhanammade Temple, Guddapur Datta Temple, Soradi and Sangtirtha	
5	Participation	12	
6	Gender	Male	07
		Female	02
	Designation	Students	09
		Faculty	03
	Total	12	

Brief Report

Department of History, Raje Ram Rao College, Jat was Visit to Local Heritage Places in Jath Taluka on Friday, 15/03/2024. The students and professors of B.A. Part-3 of History Department participated in the local heritage Places visit activity. On behalf of the History Department, they visited the local heritage Places of Jat taluka namely Kalbhairav Temple, Kolegiri, Dhanammadevi Temple, Guddapur, Datta Temple, Sordi and Sangatirtha. Learned the information about the places. The history department inspected the medieval Kalabhairav Temple, Kolegiri war scene and the heroic figures related to animal conflict and learned the related information. The shrine dates back to medieval times. The location of the Datta deity in the Datta temple at Sordi is underground. Dhanammadevi and Shiv were married at the Sangatirtha temple. There is a natural continuous spring in this place. Students learned about the local heritage in the sightseeing activity. The activity was organized by Prof. (Dr.) Suresh S. Patil, Principal, Raje Ramrao College, Jat, Dr. .P.J.Choudhary, Head, Department of History, Prof.R. S. Kamble and Prof. A. P. Lokhande.

Outcome:

- Students actually visited local heritage places.
- Students got to know about local heritage places.
- To acquaint the students with researching knowledge of heritage places.
- Awareness was created among the students about preservation and conservation of heritage places.

Notice

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुनंस्कार यांनाही शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंके

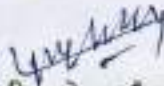
श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था कोल्हापूर संचालित,
राजे रामराव महाविद्यालय, जत जिल्हा सांगली
इतिहास विभाग

दि. १४/०३/२०२४

सूचना

इतिहास विभागातील बी.ए.भाग-३ च्या सर्व विद्यार्थ्यांना सूचित करण्यात येते की, शुक्रवार, दि. १५/०३/२०२४ रोजी सकाळी १०.०० वा. काळभैरव मंदिर, कोळेगिरी, धानम्मादेवी मंदिर, गुड्डापूर, दत्त मंदिर, सोरडी व संगतीर्थ या जत तालुक्यातील स्थानिक वारसा स्वळांना भेट देण्यात येणार आहे. करीता सकाळी ८.०० वाजता महाविद्यालयात उपस्थित राहावे.

डॉ. पी. जे. चौधरी
Head
Department of History,
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

Permission

डॉ. पी. जे. चौधरी
प्रमुख, इतिहास विभाग
दि. १४/०३/२०२४

प्रति,
मा. प्राचार्य
राजे रामराव महाविद्यालय, जत

विषय: स्थानिक वारसा स्थळभेट उपक्रमाबाबत.....

महोदय,

वरील विषयानुसार आपणाम कळविण्यात येते की, इतिहास विभागाच्या वतीने शुक्रवार, दि. १५/०३/२०२४ रोजी सकाळी १०.०० वा. काळभैरव मंदिर, कोळेगिरी, धानम्मादेवी मंदिर, गुड्डापूर, दत्त मंदिर, सोरडी व संगतीर्थ या जत तालुक्यातील स्थानिक वारसा स्थळांना भेट देण्यात येणार आहे. करीता भेट देण्यात परवानगी मिळावी, ही विनंती.

सहली लेखणीचे शासनार्थ
सर्व निपमांचे पाळणे
करणे अशिवर
मानना आहे

Rakt
14/3/2024

आपला विश्वास

डॉ. पी. जे. चौधरी

Attendance

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार"
शिक्षणमहर्षी डॉ.बापूजी साठुंबे
श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था कोल्हापूर संचालित,
राजे रामराव महाविद्यालय, जत जिल्हा सांगली
इतिहास विभाग

दि. १५ / ०३ / २०२४

स्थानिक वारसा स्थळभेट

(शिव मंदिर, कोळेगिरी, धनाम्नादेवी मंदिर, गुडवापर, दान मंदिर, सोरवी व संघतीर्थ)

Attendance

Sr. No.	Roll No.	Name of the Student	Gender (M/F)	Sign.
1	1992	Vijaykumar B cheumbhae	Male	
2	1974	Chavan Puja Subhash	Female	P.S.Chavan
3	1905	Abhange Sangameshwar Mangi	male	
4	1906	Salunche Sudam Shivaji	male	
5	8515	Pd Swarnaj sajjan	male	S.Pd.
6	8513	SUJIT ASHOK CHAVAN	male	
7	1907	Vishal Somnath mali	male	
8	1903	Divya Kakasa Kambale	female	Dr.Kambale
9	1944	Snehal Sambhaj, Nigh	f	
10	2057	Aniket Nandev more	male	
11	1902	Sureshbh Gurubabu Jivannavar	male	
12	1966	Sanashti Advyppa Teli	Female	S.A.Teli
13	1936	Akanksha Dittataya Lalak	female	Akanksha
14		Dr. P. J. Choudhary (Faculty)	male	
15				

Snapshot of the Activity

Local Historical Place Visit to Kalbiarav Temple, Kolegiri

Virgal

Visit to Danammadevi Temple, Guddapur

Dhanmadevi Temple, Guddapur

Visit to Datta Temple, Soradi

Sangtirth Religious Place Near Vaifal Village

RAJE RAMRAO MAHAVIDYALAYA, JATH

Dist. Sangli (Maharashtra) 416 404

UGC Recognition under 2F & 12 (B) UGC Act 1956

(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)

NAAC Reaccredited : "A" Grade (Fourth Cycle)

Office : (02344) 246251, Fax : (02344) 246015, Resi : (02344) 247251 | Email : rajeramrao@gmail.com | Website : www.rrcollege.org

Criteria 2- Teaching Learning and Evaluation

Key Indicator 2.3 Teaching-Learning Process

2.3.1 - Student centric methods, such as experiential learning, participative learning and problem solving methodologies are used for enhancing learning experiences

Field Visit

"Dissemination of Education through Knowledge, Science and Culture".

--Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur's

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

Dist. Sangli-416 404 (MS)

UGC Recognition under 2F & 12 (B) UGC Act 1956

(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)

NAAC Reaccredited: 'B' (Third Cycle)

Department of Geography

Report of

Group Activity:

Field Visit at Ambabai Hill, Jath

**Organized by
Department of Geography**

Date: 19th October 2023

Day: Friday

**Submitted to
Internal Quality Assurance Cell (IQAC)
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath**

Dist. Sangli (MS)

2023-24

Brief Information

Sr. No.	Title	Details
1.	Organizing Department	Department of Geography
2.	Title of Activity	Group Activity: Field Visit at Ambabai Hill, Jath
3.	Date of Activity	19 th October 2023
4.	Venue/Platform	Ambabai Hill Jath
5.	Participation:	
	Total	26
Gender	Male	
	Female	
Designation	Students	20
	Faculty	06

"Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture"
- Shriksanmaharashi Dr. Bapuji Salunkhe
Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

Tal: Jath, Dist.: Sangli - 416404, Maharashtra, India

Department of Geography

दिनांक- १९/१०/२०२३

प्रति,

मा. प्राचार्य,

राजे रामराव महाविद्यालय,

जत जि. सांगली.

विषय- बी. ए. भाग -२ भूगोलशास्त्र विषयाच्या क्षेत्र भेटीस परवानगी मिळणेबाबत.

महोदय,

उपरोक्त विषयानुसार शिवाजी विद्यापीठाच्या बी. ए. भाग -२ मधील पेपर नं. ३ व ४ या विषयासाठीच्या गट उपक्रम साठी बी. ए. भाग -२ मधील भूगोल विषयाच्या सर्व विद्यार्थ्यांना अंबाबाई डोंगर परिसर येथे दि. १९/१०/२०२३ रोजी घेऊन जाणेसाठी परवानगी मिळावी, ही विनंती.

कळावे,

प्रा. नरनाथ लवटे

Head

Dept. of Geography

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

स्तोत्री संबंधी शालमाचे
स्तोत्र नियमांचे पाठन
करण्याची उशीर परवानगी
दोना येन आहे

Jath
19/10/2023

"Dissemination of Education through Knowledge, Science and Culture",
-Shikshamaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur's

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

Dist. Sangli-416 404 (MS)

Department of Geography

Year: 2023-24

Study Tour

Objectives:

1. To create attraction of geographical habitat among students.
2. To give a first-hand experience of landscapes in geography.
3. Understanding Natural Structure.
4. Contributing to the understanding of biodiversity in the landscape.
5. To experience the life of the people that varies according to the terrain.

Head

Dept. of Geography
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

Attendance Sheet

"Dissemination of Education through Knowledge, Science and Culture"

-Shri Swami Vivekanand Dr. Rajaji Seva

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur's

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

Department of Geography and IQAC

Organizes

Group Activity: Field Visit

Attendance Sheet- (19/10/2023)

Roll No.	Name of the Student	Sign
1364	Akshay Bagirav Edake	
2006	Avishkar Manohar Sawant	
1990	Rakesh Basappa Tuljanawar	
1650	Gururaj Bhanappa Javir	
1699	Mujawar Shoaib Nisur	
1633	Prasad Subhash Kanchavkar	
1652	Gaurav Dinesh Savalkar	
1701	Mahesh Ganpati Isoli	
1642	Abhishek Sanjay Mane	
1755	Mohamod Mustafa Iqbal Shaikh	
1957	Ritik Chandrakant Patil	
1601	Sanika Vasant Lavate.	
1667	Jyoti Bagavant Naik.	
1710	Rutuja Dhondizam Parse	
1613	Sanika Ajit Mandale	
1709	Shubhangi Pargenda Koli	
1646	Poonm Bhimanna Uttare	
1610	Sarika Abaso Koli	
1702	Shinde Vasudha Sambhaji	

छायाचित्रे

क्षेत्रभेटीमध्ये सहभागी विद्यार्थी व प्राध्यापक

अंबाबाई डोंगरावर जाताना विद्यार्थी

उपस्थित विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना विभागप्रमुख प्रा. नवनाथ लवटे

दैनिक विदर्भ सत्यजित आपला विदर्भ सोमवार 23 ऑक्टोबर 2023

श्री. अंबाबाई डोंगर परिसरात खडक रचना व वनस्पती यांच्या अभ्यासासाठी क्षेत्रभेट राजे रामराव महाविद्यालयातील भूगोल शास्त्र विभागाचा उपक्रम

आज दि. 23 ऑक्टोबर रोजी राजे रामराव महाविद्यालयाने भूगोल शास्त्र विभागाच्या विद्यार्थ्यांना अंबाबाई डोंगर परिसरात खडक रचना व वनस्पती यांच्या अभ्यासासाठी क्षेत्रभेट देण्याचा उपक्रम राबविला. या उपक्रमात प्रा. नवनाथ लवटे यांच्या मार्गदर्शनाखाली विद्यार्थ्यांनी खडक रचना व वनस्पती यांच्या अभ्यासासाठी क्षेत्रभेट देण्याचा उपक्रम राबविला. या उपक्रमात प्रा. नवनाथ लवटे यांच्या मार्गदर्शनाखाली विद्यार्थ्यांनी खडक रचना व वनस्पती यांच्या अभ्यासासाठी क्षेत्रभेट देण्याचा उपक्रम राबविला.

या उपक्रमात प्रा. नवनाथ लवटे यांच्या मार्गदर्शनाखाली विद्यार्थ्यांनी खडक रचना व वनस्पती यांच्या अभ्यासासाठी क्षेत्रभेट देण्याचा उपक्रम राबविला. या उपक्रमात प्रा. नवनाथ लवटे यांच्या मार्गदर्शनाखाली विद्यार्थ्यांनी खडक रचना व वनस्पती यांच्या अभ्यासासाठी क्षेत्रभेट देण्याचा उपक्रम राबविला.

"Dissemination of Education through Knowledge, Science and Culture".
-Sikshaansharshi Dr. Bapuji Salunkhe
Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur's

Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

Dist. Sangli-416 404 (MS)

Department of Geography

Year: 2023-24

Study Tour

Outcomes:

1. It helped to introduce geographical habitat among the students.
2. It helped to understand the natural structure.
3. It helped to know the diversity of terrain.
4. It helped to introduce climate change in the terrain.
5. It helped to introduce people's life which varies according to the terrain.

Ramae
Head

Dept. of Geography
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath

अहवाल

भूगोलशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांची क्षेत्रभेट

राजे रामराव महाविद्यालयातील बी. ए. भाग-२ व बी. ए. भाग-३ मधील विद्यार्थ्यांची अभ्यासक्रमावर आधारित अंबाबाई मंदिर परिसर व तेथील डोंगरावरील खडक रचना व वनस्पती या विषयी अभ्यास करण्यासाठी क्षेत्रभेटीचे आयोजन दि. १९ ऑक्टोबर २०२३ रोजी केले होते. या भेटीमध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना भूगोल विभागाचे विभागप्रमुख प्रा. नवनाथ लवटे सर यांनी तेथील डोंगरावरील खडक रचना व वनस्पती याविषयी सविस्तर मार्गदर्शन केले. खडकांचे थर, खडकांची रचना व खडकांची झीज कशा पद्धतीने होते, त्याचबरोबर डोंगरावर असलेल्या विविध वनस्पती, त्यांचे प्रकार, त्यांचे गुणधर्म व त्यांचा उपयोग याविषयी सविस्तर माहिती विद्यार्थ्यांना दिली. तसेच विद्यार्थ्यांनी तेथील विविध प्रकारचे खडक व मातीच्या नमुन्याचे संकलन केले. भूगोल विभागातील इतर प्राध्यापकांनी ही विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. यावेळी बी. ए. भाग- २ व ३ मधील भूगोल विषयाचे सर्व विद्यार्थी व प्रा. लक्ष्मण मासाळ, प्रा. गंगाधर कौटगोंडे, प्रा. डॉ. प्रफुल्ल गायकवाड व प्रा. विद्या कांबळे उपस्थित होते.

समन्वयक

विभागप्रमुख
Head
Dept. of Geography
Raje Ramrao Mahavidyalaya, Jath